

Procjena emigracije djece predškolske dobi iz Hrvatske

Blokar, Bono

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:643300>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski Fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski studij sveučilišni studij

Ekonomija

Procjena emigracije djece predškolske dobi iz Hrvatske

Diplomski rad

Bono Blokar

Zagreb, rujan 2023.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski Fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski studij sveučilišni studij

Ekonomija

Procjena emigracije djece predškolske dobi iz Hrvatske

Estimate of emigration of preschool children from Croatia

Diplomski rad

Student: Bono Blokar

JMBAG: 0067561313

Mentor: Prof. dr. sc. Ivan Čipin

Zagreb, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je prijava teme diplomskog rada isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio prijave teme nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan prijava teme ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio prijave teme nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Bločan

(vlastoručni potpis studenta)
Zagreb, 26.9.2023

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography .

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution .

Bločan

(personal signature of student)
Zagreb, 26.9.2023

(place and date)

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad analizira emigraciju predškolske djece iz Hrvatske. Cilj rada je analizirati koliko djece jedne generacije napusti Hrvatsku prije nego što upišu prvi razred osnovne škole te istražiti razloge i posljedice iseljavanja mladih. Rad pruža općeniti pregled emigracije iz Hrvatske, analizira faktore koji utječu na emigraciju, s posebnim fokusom na migraciju obitelji i djece. Pretpostavka je da svaka emigracija predškolske djece rezultira iseljavanjem cijele obitelji, s malom vjerojatnošću njenog povratka u zemlju. Metodološki pristup istraživanja obuhvaća analizu varijabli poput živorođenih, umrlih i doseljenih kroz generacije kako bi se utvrdio potencijalni broj djece koja neće upisati osnovnu školu u Hrvatskoj. Detaljno se analizira emigracija predškolske djece u razdoblju od 2011. do 2021., istražujući uzroke i posljedice te pružajući projekciju buduće emigracije na temelju prikupljenih i projiciranih podataka. Kroz primijenjene istraživačke metode i analizu podataka, rad nudi dodatno razumijevanje teme te potiče daljnju raspravu o demografskoj krizi i iseljavanju mladih iz Hrvatske.

Ključne riječi: Emigracija, djeca, čimbenici migracije

SUMMARY

This paper analyses the emigration of preschool children from Croatia. The aim of the paper is to analyze how many children from a given generation leave Croatia before enrolling in the first grade of elementary school and to investigate the reasons and consequences of youth emigration. The paper provides a general overview of emigration from Croatia, analyzes factors influencing emigration, with a specific focus on family and child migration. The assumption is that each emigration of preschool children results with the entire family leaving, with a low likelihood of returning to the country. The methodological research approach encompasses an analysis of variables such as births, deaths, and immigration over generations to determine the potential number of children who will not enroll in elementary school in Croatia. The emigration of preschool children is analyzed in detail for the period from 2011 to 2021, exploring causes and consequences, and providing a projection of future emigration based on collected and projected data. Through applied research methods and data analysis, the paper offers deeper insights into the topic and stimulates further discussion about the demographic crisis and the emigration of young people from Croatia.

Keywords: Emigration, children, drivers of migration

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1 Predmet i cilj rada.....	1
1.2 Metode istraživanja i izvori podataka	1
1.3 Sadržaj i struktura rada.....	1
2. Pregled literature o migraciji	3
2.1 Općenito o migraciji iz Hrvatske	3
2.2 Činitelji (e)migracije	9
2.3 Migracija obitelji i djece.....	14
3. Metodološki okvir i pregled podataka u procjeni emigracije predškolske djece iz Hrvatske.....	20
3.1 Živorodeni po generaciji	20
3.2 Umrli kroz vrijeme	22
3.3 Doseljeni kroz vrijeme	24
3.4 Potencijalni broj za upis u 1. razred osnovne škole.....	25
4. Analiza emigracije djece predškolske dobi iz Hrvatske.....	28
4.1 Analiza emigracije od 2010. do 2021. godine.....	28
4.2 Uzroci i posljedice emigracije obitelji i djece.....	33
4.3 Projekcije emigracije djece	36
5. Zaključak.....	41

1. Uvod

1.1 Predmet i cilj rada

Predmet rada je procjena emigracije djece tijekom predškolske dobi iz Hrvatske. Cilj rada je pokazati koliko djece rođene u jednoj školskoj generaciji nikada ne upiše prvi razred osnovne škole u Hrvatskoj te analizirati uzroke i posljedice iseljavanja mladih iz zemlje. Posebna pažnja posvećuje se migraciji djece, s obzirom na specifičnosti i posljedice koje takva odluka može imati na njihov razvoj i na njihove obitelji. Pretpostavka je da sa svakom emigracijom djece dok su ona u predškolskoj dobi odlazi jedna obitelj iz Hrvatske, a kada se emigracija dogodi u tako ranoj fazi života mala je vjerojatnost povratka stanovništva u zemlju u kojoj su se rodili. Cilj je utvrditi potencijalni broj djece koja će upisati prvi razred osnovne škole u određenoj generaciji te usporediti taj broj sa stvarnim upisom djece. Konačno, ovaj diplomski rad ima za cilj pružiti sveobuhvatnu analizu emigracije predškolske djece iz Hrvatske, s naglaskom na utjecaj, uzroke i posljedice tog fenomena. Kroz korištene metode istraživanja i analize podataka, rad će pružiti vrijedan uvid u ovu temu i potaknuti daljnju raspravu o demografskoj krizi i emigraciji mladih iz Hrvatske.

1.2 Metode istraživanja i izvori podataka

U istraživanju su se koristili sekundarni izvori podataka, uključujući dostupnu literaturu koja uključuje domaću i stranu stručnu i znanstvenu literaturu. Podaci se većinom odnose na podatke prikupljene s Državnog zavoda za statistiku i Eurostata. Analiza podataka korištenih za izračun, prikaz i analizu obrađena je u sklopu programa za tablično računanje Excel.

1.3 Sadržaj i struktura rada

Diplomski rad čini pet poglavlja. Rad započinje uvodom u kojemu se opisuje predmet i cilj istraživanja zatim se daje pregled korištenih baza podataka i metoda analize te se opisuje struktura rada. Nakon toga daje se općeniti pregled emigracije iz Hrvatske i prikazuje se korištena relevantna znanstvene literature vezana općenito za migracije te migracije obitelji i djece. Pregled literature započinje objašnjavanjem pojma i vrsti migracija, a zatim se u kontekst stavlja karakteristika migracija u Hrvatskoj, opisuju se etape u kojima su se kroz Hrvatsku povijest migracije odvijale te se objašnjavaju činitelji (e)migracije. Na kraju poglavlja prezentiraju se pojmovi emigracije djece i obitelji. U trećem poglavlju daje se metodološki pristup koji će biti korišten u istraživanju, najprije se definiraju varijable korištene u analizi, a one uključuju živorođene po generaciji, umrle kroz vrijeme i doseljene

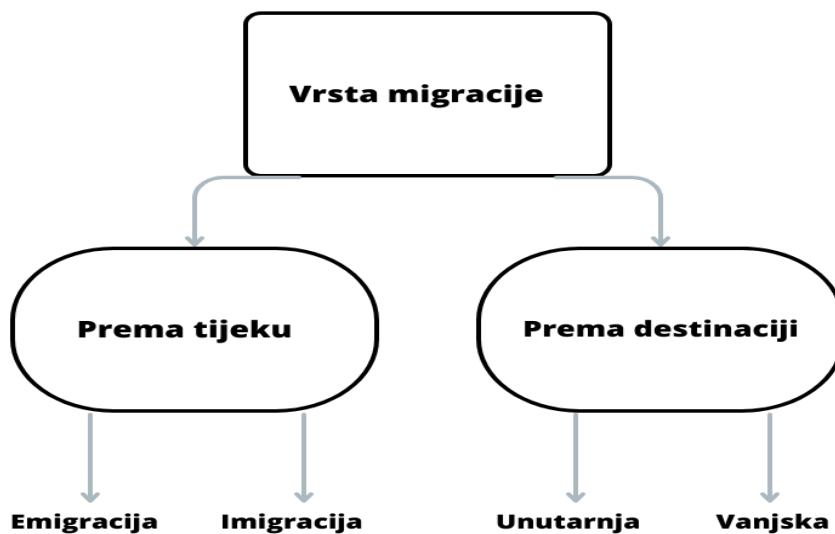
kroz vrijeme. Nakon toga slijedi prikaz podataka o istim. Četvrto poglavlje, "Analiza emigracije djece predškolske dobi iz Hrvatske", obuhvaća detaljnu analizu emigracije djece u predškolskoj dobi u razdoblju od 2011. do 2021. godine. Ističu se uzroci i posljedice emigracije obitelji i djece te se daje projekcija buduće emigracije djece na temelju prikupljenih podataka i analiza. U sklopu četvrtog poglavlja zaključno dolazi rasprava o dobivenim rezultatima. Na kraju, rad završava zaključkom u kojem su prezentirane najvažnije spoznaje do kojih se došlo u radu.

2. Pregled literature o migraciji

2.1 Općenito o migraciji iz Hrvatske

Migracija, također poznata kao mehaničko kretanje stanovništva, zajedno s prirodnim promjenama stanovništva ima središnju ulogu u određivanju veličine stanovništva određenog područja i posljedično utječe na potencijalnu radnu snagu.

Slika 1. Vrste migracija

Izvor: Hrvatska enciklopedija (2023), obrada autora.

Na gornjem grafikonu možemo vidjeti podjelu migracija prema vrsti. Prva podjela je prema tijeku gdje migraciju dijelimo na emigraciju i imigraciju, a druga podjela je prema destinaciji gdje se migracija dijeli na unutarnju i vanjsku. Vanjska migracija obuhvaća premještanje ljudi iz jedne države u drugu, prelaskom granica njihove trenutne države boravišta. Ova migracija može biti klasificirana kao interkontinentalna, intrakontinentalna ili međudržavna.

Interkontinentalna migracija obuhvaća selidbu ljudi s jednog kontinenta na drugi. Intrakontinentalna migracija se odnosi na premještanje između država unutar istog kontinenta. Međudržavna migracija uključuje kretanje koje uključuje više od jedne države (Wertheimer-Baletić, 1999). U Hrvatskoj vanjska migracija predstavlja značajan oblik kretanja ljudi. Ovisno o udaljenosti i odredištu, vanjske migracije unutar bivše Jugoslavije, unutar Europe i iseljništvo su različite kategorije (Lajić, 2002). Slično kao kod unutarnjih migracija, ekonomske okolnosti često igraju ključnu ulogu u poticanju vanjskih migracija. Osobe iz

manje razvijenih zemalja, posebno iz istočne Europe, često napuštaju svoje domove i sele se u razvijene zapadne zemlje kako bi poboljšale svoje uvjete života. Osim ekonomskih faktora, vanjske migracije mogu biti motivirane i političkim, društvenim, vjerskim te rasnim čimbenicima (Wertheimer-Baletić, 1999).

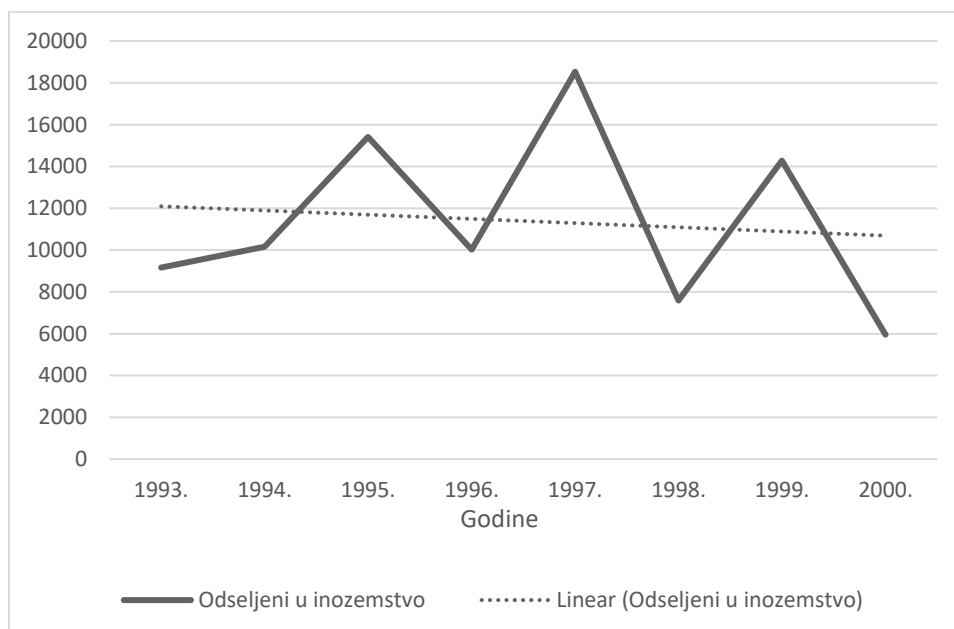
Republika Hrvatska ulazi u skup europskih zemalja sa značajnijim brojem iseljenika, odnosno stanovnika izvan vlastitih granica (Pokos, 1999). Isto tako Hrvatsku je povijesno karakterizirala velika emigracija stanovništva te su se emigracije nerijetko događale zbog ekonomskih i političkih motiva (Župarić-Ilijić, 2016). Praćenje podataka o migracijama uglavnom se oslanjalo na popise stanovništva koji su se provodili svakog desetljeća. Međutim, ti podaci možda neće točno obuhvatiti broj hrvatskih građana koji žive u inozemstvu zbog određenih ograničenja. Popisi provedeni 1971. i 1981. bili su kritizirani jer nisu u potpunosti uključili Hrvate koji žive u inozemstvu jer su popisni obrasci bili distribuirani na mjestima koja nisu bila lako dostupna svim iseljenicima. Popis iz 1991. označio je napredak, posebice u popisivanju broja građana koji su bili na radu u inozemstvu te učinak toga je rezultirao značajnom izmjenom broja migrantske skupine, ali još uvijek nije mogao u potpunosti riješiti složenost popisivanja odseljenih građana (Pokos, 1999). To je bilo i za pretpostaviti zbog dinamičke prirode vanjskih migranata, jer njihov broj može značajno varirati ovisno o više čimbenika između popisnih razdoblja te smatraju li pojedinci svoj boravak u inozemstvu privremenim ili stalnim (Akrap, 1998). Nadalje, neki pojedinci, nastojeći pokazati svoje domoljublje tijekom demokratskih promjena, dobrovoljno su sudjelovali u popisu stanovništva iako su bili stalni iseljenici i nisu prema boravištu bili prijavljeni u Hrvatskoj (Nejašmić, 1995). Također neizvjesnosti oko prikupljanja podataka pridonosi i dinamičnost života u samim regijama u kojima se popis odvija, zbog čega je dobivanje pouzdanih i ažurnih informacija o stanovništvu koje živi u inozemstvu postalo izazovno.

Kada govorimo o ciklusima odlaska stanovništva zbog različitih ekonomskih i političkih razloga iseljavanje Hrvata može se svrstati u nekoliko etapa. Jerić (2019) spominje osam etapa. Prvi dio iseljavanja dogodio se tijekom 15. stoljeća kada je turska invazija zahvatila teritorij današnje Hrvatske te se posljedično tome dio stanovništva uputio van zemlje prema teritorijima Mađarske, Italije, Austrije i Slovačke. Drugi val odvija se krajem 19. i početkom 20. stoljeća, zahvativši obalno i otočno područje Hrvatske. Ovo iseljavanje uzrokovano je

devastacijom vinograda zbog bolesti vinove loze, što je rezultiralo gubitkom egzistencije. Posljedično tome mnogi od njih bili su prisiljeni emigrirati u prekomorske zemlje, posebice u Sjedinjene Države, gdje je industrijska proizvodnja cvjetala. Treći krug emigracije nastupa u vremenskom periodu između dva svjetska rata prilikom čega dolazi do emigracije u zapadnu i srednju Europu posebice u Njemačku i Francusku (Jerić, 2019).

Nakon Drugog svjetskog rata dolazi do političke emigracije te je značajan broj hrvatskih političkih izbjeglica tražio azil u zemljama Latinske Amerike uglavnom u Argentini, Čileu i Brazilu (Antić, 2002). Sljedeći val iseljavanja nastupa tijekom 1960-ih godina kada se javlja ekonomska migracija pokrenuta otvaranjem granica Jugoslavije što je navelo mnoge Hrvate da potraže privremeni posao u zapadnoj Europi, posebno u Njemačkoj i prekomorskim zemljama poput Australije, Novog Zelanda i Kanade, te su to ujedno prvi oblici masovnije takve migracije, poznate kao „gastarbajterske“ (Čavar, 2019). Tada se javlja problem koji je prisutan i danas da „privremeni rad“ zapravo ima kontra efekt jer stanovništvo koje odlazi na rad u inozemstvo umjesto da se vrati nazad nerijetko za sobom povlači obitelj i rodbinu te dolazi do trajne promjene mjesta stalnog boravka.

Grafikon 1. Emigracija u razdoblju 1993. – 2000.

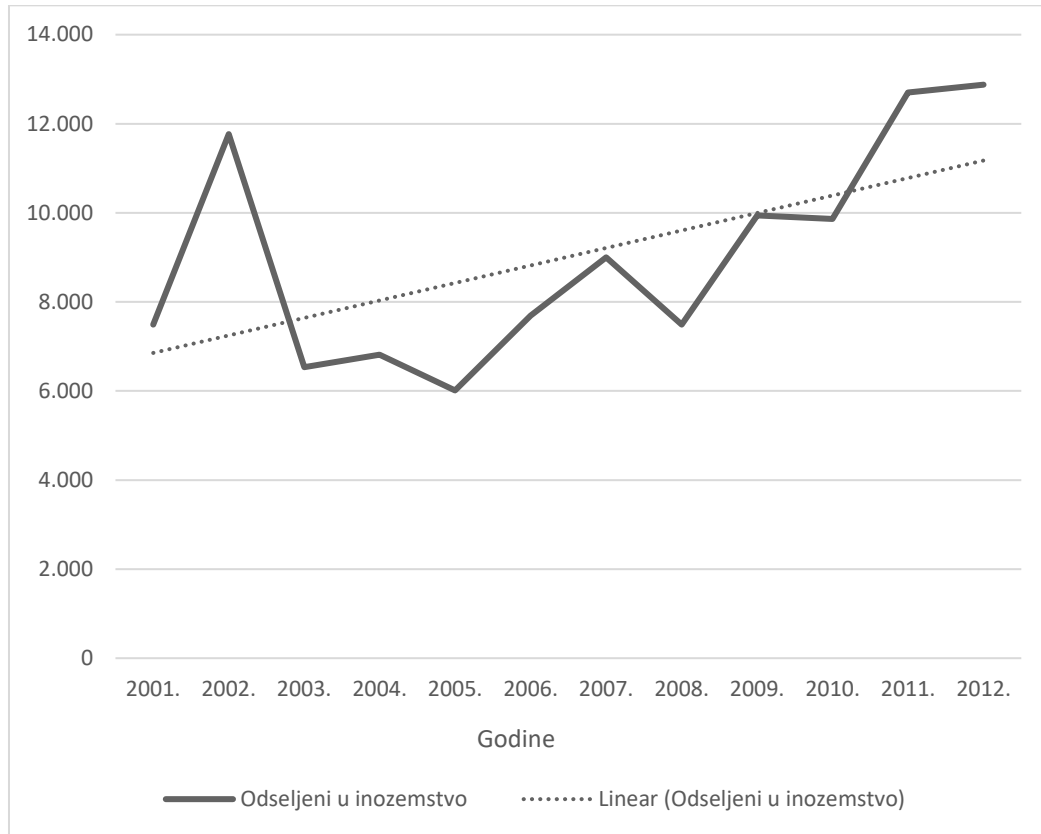

Izvor: DZS, obrada autora

Devedesete godine prošlog stoljeća predstavljaju šesti val iseljavanja Hrvata uzrokovan Domovinskim ratom te predstavlja primjer prisilne emigracije zbog ratnog sukoba te smo isti

grafički prikazali u grafikonu broj 1 u kojem možemo vidjeti kako je najveći broj odseljenih iznosio 18.531 u 1997. dok je trend opadajući kroz godine.

Grafikon 2. Emigracija u razdoblju 2001. – 2012.

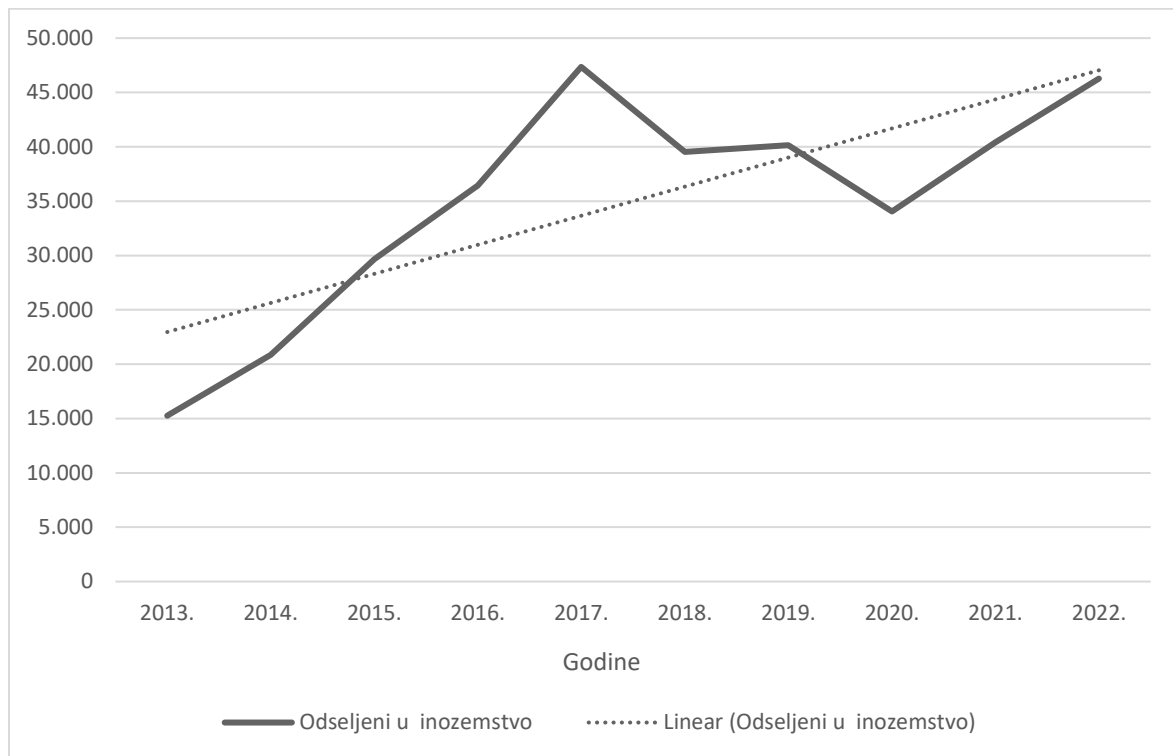

Izvor: DZS, obrada autora

Grafikon 2 nam prikazuje emigraciju u razdoblju od 2001. do 2012. godine. U referentnom razdoblju vidimo kako je iseljavanje poprimilo rastući trend, a vrhunac je bio ostvaren u 2012. godini kada je broj iseljenih iznosio 12.877. Posebice rastući trend kreće od 2008. godine za vrijeme svjetske ekonomske krize koja je dovela do sedmog vala iseljavanja Hrvata koji su tražili bolje prilike izvan zemlje (Jerić, 2019).

Posljednji emigracijski val u Hrvatskoj započeo je ulaskom Hrvatske u Europsku uniju (Jerić, 2019) 2013. kada se otvorilo europsko tržište rada te hrvatsko stanovništvo dobiva priliku na ostvarivanje boravišta, mogućnost zaposlenja i obrazovanja u nekoj od država članica. Ova integracija obećala je poboljšanu raspodjelu domaćih resursa, utirući put novim poslovnim izgledima, poboljšane trgovinske mogućnosti i naposljetku, poticanje gospodarskog rasta. Ipak, ulazak Hrvatske u EU donio je i prijelazne odredbe koje su privremeno ograničile slobodno kretanje radne snage iz Hrvatske u druge države članice (Draženić, et al., 2018).

Grafikon 3. Emigracija u razdoblju 2013.-2022.

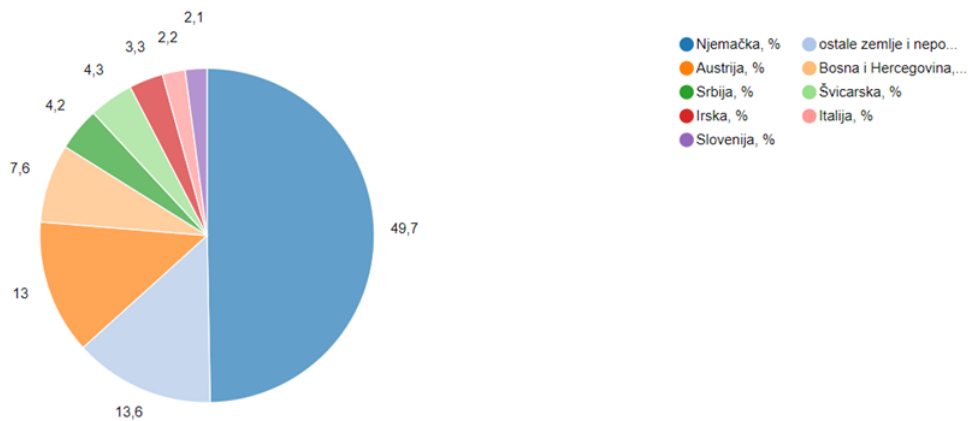

Izvor: DZS (2023)

Iz gornjeg grafikona 3 možemo vidjeti tijekom emigracije iz Hrvatske u razdoblju 2013. do 2022. godine. Vidimo kako je rastući trend iseljavanja nastavljen i u ovom razdoblju, a to možemo povezati s ulaskom Hrvatske u EU što je kao posljedicu imalo značajniji tijekom iseljavanja u druge zemlje EU. Najveći broj iseljenih bio je u 2017. godini kada je iznosio 47.352 stanovnika. Posljednjih godina demografski razvoj Hrvatske bilježi negativne trendove: depopulaciju, prirodni pad stanovništva i intenzivan proces starenja. To ju stavlja među europske zemlje s najnepovoljnijim demografskim stanjem. Za gotovo cijelog promatranog razdoblja od 2013. do 2022. migracijski saldo je bio negativan (DZS, 2023). Kako je Hrvatska nastavljala svoju integraciju u EU, ovi obrasci migracije igrali su ključnu ulogu u oblikovanju društvenog, gospodarskog i demografskog razvoja zemlje. Rješavanje izazova koje donosi iseljavanje zahtijeva precizne metode prikupljanja podataka kako bi se shvatile sve implikacije i osmislile učinkovite politike za održivi rast i razvoj.

Grafikon 4. Odredišta emigracije Hrvata u 2021.

G-2. HRVATSKI DRŽAVLJANI ODSSELJENI U INOZEMSTVO U 2021. PREMA ZEMLJI ODSSELJENJA

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022)

Grafikon nam pokazuje lokacije na koje su Hrvatski državljani emigrirali u 2021. Možemo vidjeti kako je najzastupljenija Njemačka s 49,7%. zatim Austrija s 13%, a slijede ih BiH, Srbija, Švicarska i Irska. Jurić (2017) je istraživao motive i karakteristike nedavnih iseljenika iz Hrvatske u Njemačku. Prema mišljenju iseljenika, ekonomska dobrobit nije glavni motiv za napuštanje zemlje. Analiza stavova iseljenika ukazuje na to da je nedostatak institucionalizirane radne etike i moralnih vrijednosti u Hrvatskoj glavni poticaj za odlazak.

Sličnu stvar navodi Jerić (2019) „kako prema statističkim podacima Državnog zavoda za statistiku, Njemačka, Austrija i Irska su najčešće odabrane destinacije za migraciju unutar Europske unije“. Ova tendencija potvrđuje tvrdnje Rajković i Horvatin (2017) koji ukazuju na pojavu iseljavanja u Republiku Irsku nakon što je Hrvatska postala članicom EU. Oni sugeriraju da je ovo iseljavanje potaknuto ulaskom Hrvatske u EU i otvaranja tržišta rada te makroekonomska situacija pogodovana gospodarskim rastom same Irske.

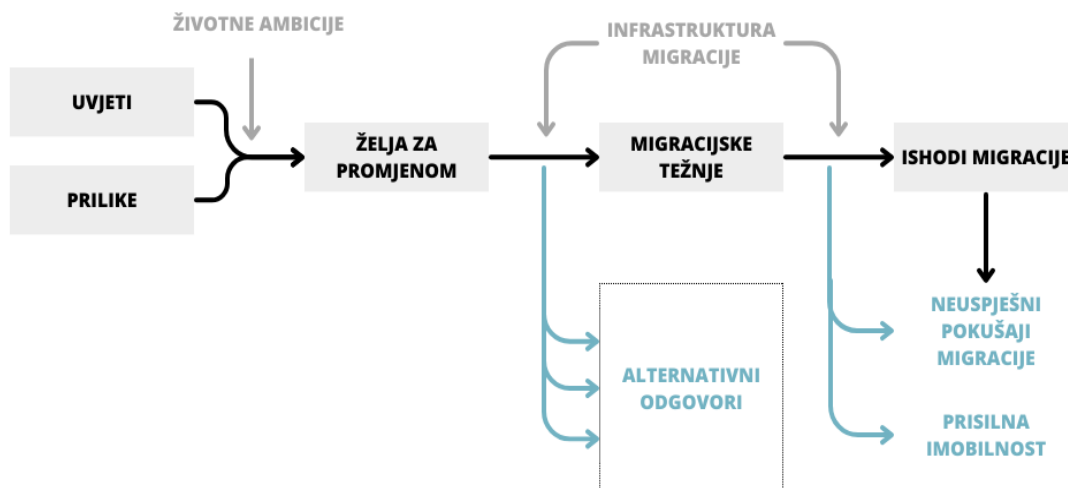
Što se tiče mjesta iz kojeg su ljudi najviše iseljavali istraživanje Žabčić (2007) „analizira osnovne karakteristike iseljavanja hrvatskog stanovništva koristeći službene podatke Državnog zavoda za statistiku“. Prateći podatke većinski dio iseljenika je potekao iz Grada Zagreba, a najmanji iz Međimurske županije. Najčešće destinacije iseljenika su bile Austrija, Njemačka, Švicarska, Slovenija i Češka.

2.2 Činitelji (e)migracije

Ljudska migracija složen je globalni fenomen koji nastavlja djelovati na milijune ljudi diljem svijeta. Godine 2020. procijenjeno je da približno 281 milijun pojedinaca bili su međunarodni migranti, a stotine milijuna drugih preselilo se unutar svojih zemalja (UNDESA, 2021).

U ovom poglavlju predstaviti će se metodološki razlozi koji uzročno posljedičnom vezom dovode do migracije stanovništva. Neki od razloga zašto se to događa mogu biti nepostojanje određenih pokretača migracije ili prisutnost čimbenika koji ometaju slobodno kretanje stanovništva.

Slika 2. Mehanizam emigracije

Izvor: Carling & Talleraas (2016), obrada autora

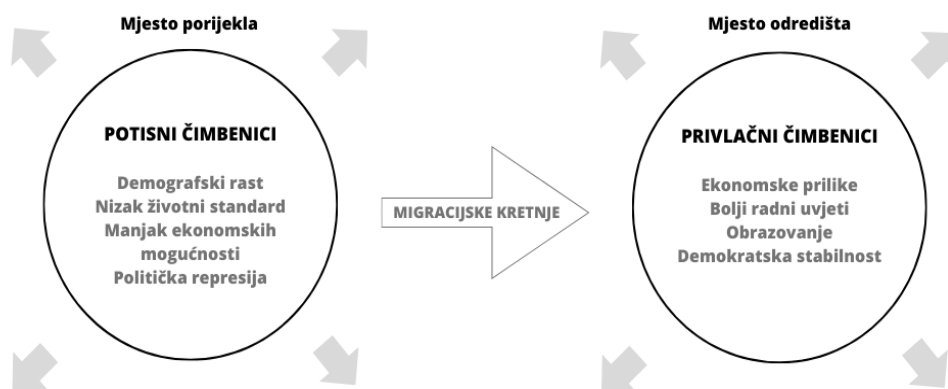
Iz gornjeg prikaza možemo vidjeti mehanizam migracije prema Carling i Talleraasu (2016) koji nam govori kako uvjeti (engl. conditions) i izgledi za poboljšanje (engl. prospects) djeluju zajedno kao ključni uzroci migracija. Unatoč uobičajenoj tezi da siromaštvo isključivo potiče migraciju, mnoge dubinske analize migracija ukazuju na to da ljudi često ne odlaze zbog trenutnog siromaštva, već zbog osjećaja stagnacije u životu. Odluka o migraciji često ovisi o životnim aspiracijama pojedinaca. Ako ljudi vjeruju da će ostati siromašni i nemaju izgleda za bolji život u domovini, ključno je mogu li zamisliti i aktivno tražiti bolje mogućnosti izvan nje. Ovo su prvi koraci prema stvarnoj migraciji. Za one koji imaju aspiracije za migracijom, postoje tri moguća ishoda koja su grafički prikazana u slici 2.

Prvo, mogu uspješno emigrirati, odnosno dosegnuti svoju željenu odredišnu zemlju. Uspjeh ne znači nužno da će migracija biti "uspješna" za pojedinca, već da su uspjeli doći do odredišta. Drugi mogući ishod migracijskih aspiracija je neuspjeli pokušaj migracije. Najekstremniji, ali ne rijedak, oblik neuspjeha je smrt. Neuspjeli pokušaji migracije ne utječu samo na same migrante, već i na njihove obitelji i zajednice porijekla. Treći tip ishoda nastaje kada migracijske aspiracije budu onemogućene od početka i ljudi ne uspiju napustiti svoje domove. Tada se nalaze u situaciji prisilne nepokretnosti.

Kada govorimo o činiteljima migracije nedostaje njihova općeprihvaćena definicija no oni se općenito shvaćaju kao sile koje dovode do pokretanja i nastavka migracije. Ti pokretači stvaraju širi kontekst unutar kojeg pojedinci oblikuju svoje težnje i odluke u vezi s migracijom, utječući na to hoće li se odlučiti preseliti ili ostati (Van Hear, et al., 2017).

Prema Međunarodnoj organizaciji za migracije (IOM), pokretači migracija složeni su skup međusobno povezanih čimbenika koji utječu na odluke pojedinaca, obitelji ili skupina stanovništva u vezi s migracijom i raseljavanjem. Prilikom objašnjavanja razloga migracije tradicionalno se usredotočilo na razlike u uvjetima između mjesta porijekla i mjesta odredišta (Van Hear, et al., 2017).

Slika 3. Čimbenici potiskivanja i privlačenja

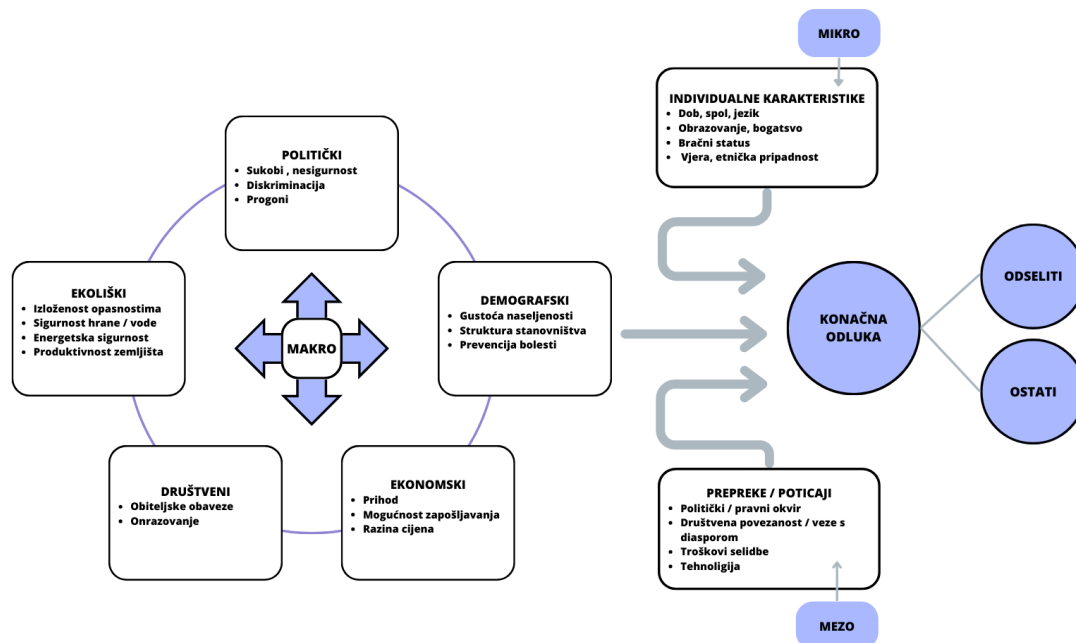

Izvor: Alvarez i Müller-Eie (2018), obrada autora

Iz slike 3 možemo vidjeti demografske i ekonomske čimbenike, koje Lee (1966) u svojem modelu migracije još i naziva potisnim i privlačnim čimbenicima (engl. push & pull factors).

Potisni čimbenici (engl. push factors) tjeraju pojedince da napuste svoje domove zbog ekonomskih poteškoća ili političkih nemira, dok privlačni čimbenici (engl. pull factors) privlače migrante na odredišta koja nude bolje mogućnosti, veće plaće, kvalitetnu zdravstvenu skrb, obrazovanje ili poznavanje jezika (Simpson, 2017). Također Carling i Collins (2017) u svojem radu težnja, želja i pokretači migracije govore o pet pokretača migracija: ekonomskom, političkom, demografskom, društvenom i okolišnom. Međudjelovanje ovih čimbenika događa se u sprezi s poticajima i ograničenjima na različitim razinama, od lokalne do globalne. Kritičari ovog pristupa tvrdili su da dugotrajne nejednakosti koje proizlaze iz stoljeća iskorištavanja siromašnih zemalja od strane bogatih te da je to zapravo potaknulo migraciju, koju su ovjekovječile strukture tržišta rada u bogatijim zemljama (Castles i Kosack 1973; Sassen 1988). Drugi su sugerirali da „push-pull“ modeli predstavljaju nešto više od popisa čimbenika i da je model statičkog karaktera jer se migracija prezentira kao jedna neovisna radnja, a ne kao proces jer „push-pull“ model nije uzeo u obzir promjenu motivacije ili promijenjene okolnosti koje su utjecali na odluku o migraciji (De Haas, 2011).

Slika 4. Činitelji migracije

Izvor: Castelli (2018), obrada autora

Činitelje migracije možemo podijeliti na razine pa ih tako imamo na makrorazini, srednjoj razini (engl. meso) i mikrorazini (Czaika & Reinprecht, 2020). Ovi pokretači migracije oblikuju

parametre i kontekste koje pojedinci uzimaju u obzir kada odlučuju hoće li se preseliti ili ostanu na svojoj trenutnoj lokaciji. Oni također utječu na privlačnost različitih odredišta i vjerojatnost odabira specifičnih migracijskih ruta. Na makrorazini, politički, demografski, socioekonomski i okolišni uvjeti igraju značajnu ulogu u pokretanju migracija. Ovi čimbenici mogu dovesti do prisilne migracije, kako međunarodne tako i unutarnje, i često su izvan kontrole pojedinaca. Osim toga, socioekonomske razlike među regijama, zajedno s političkom nestabilnošću i ekološkim izazovima, stvaraju potisni učinak, prisiljavajući pojedince da potraže bolje prilike negdje drugdje (Castelli, 2018).

Prema Simpson (2017) prilikom donošenja odluka o migraciji, ljudi procjenjuju prednosti koje će ostvariti u slučaju preseljenja u odnosu na povezane troškove, možemo reći radi se o „cost-benefit“ analizi odluke o migraciji. Upravo zato je važno razumjeti snage koje pokreću specifične migracijske tokove, uključujući demografske karakteristike, postojeće migrantske mreže i ekonomske uvjete. Također razumijevanje nam omogućuje osmišljavanje ciljanih politika za rješavanje određenih vrsta migranata ili smanjenje određenih migracijskih trendova. Shvaćanjem odrednica migracije kreatori politika mogu učinkovito upravljati i odgovoriti na izazove i prilike koje predstavlja ljudska mobilnost (Simpson, 2017)

Makrorazina

Kada govorimo o demografskim pokretačima treba uzeti u obzir populacijsku dinamiku, uključujući promjene u veličini stanovništva, sastavu, fertilitetu i mortalitetu prijelaza, kao i socio-demografske procese kao što su veličina obitelji, modeli i strukture. U empirijskoj studiji otkriveno je da veličina i struktura obitelji čine više od dvije trećine svih identificiranih demografskih pokretača. Ti se pokretači uglavnom proučavaju pomoću kvantitativnih metoda na mikro razini, često putem anketa (Czaika & Reinprecht, 2020).

Ekonomski činitelji, s druge strane, obuhvaćaju i dugoročne makroekonomske razlike između regija ili zemalja pošiljatelja i primatelja, kao što su razlike u razvoju, razinama dohotka (BDP), siromaštvo i nejednakost, te kratkoročne do srednjoročne fluktuacije poput poslovnih ciklusa, ekonomske krize i recesije. Osim toga, uvjeti na tržištu rada, stope nezaposlenosti, plaće, mogućnosti zapošljavanja, pa čak i čimbenici povezani sa stanovanjem i načinom života igraju značajnu ulogu u utjecanju na odluke o migraciji (Czaika & Reinprecht, 2020).

Čimbenici okoliša, posebice klimatske promjene i prirodne katastrofe, također služe kao ključni pokretači unutarnjih i međunarodnih migracija. Postupne klimatske promjene neizravno utječu na migraciju kroz različite prienosne kanale, utječući na ekonomske čimbenike poput prilika za život, sigurnost opskrbe hrane i razine prihoda (Castelli, 2018). U međuvremenu, iznenadni ekološki šokovi, kao što su poplave, oluje, suše, potresi i katastrofe uzrokovane ljudskim djelovanjem, često izazivaju privremena raseljavanja stanovništva.

Ljudski razvoj isto tako predstavlja jedan od važnih čimbenika prema Castelliju (2018) dostupnost kvalitetnog visokog obrazovanja, stipendija, stručnog usavršavanja kao i budućih prilika na tržištu rada prvenstveno utječe na mobilnost mlađih generacija. Isto tako gradovi i regije s uglednim sveučilištima ne samo da privlače studente, već iste i zadržavaju nakon studija budući da nude mogućnosti zapošljavanja i snažnu interakciju između sveučilišta i industrije (Ciriaci, 2014).

Nadalje, sigurnost predstavlja važan faktor kod migracija, kao što smo i prije spomenuli sukobi, ratovi i nasilje snažno utječu na odluku o napuštanju mjesta stanovanja i predstavljaju primjer prisilne migracije. Nestabilna politička okruženja, politička represija i promjene režima mogu poslužiti kao katalizatori za migraciju i povećati vjerojatnost kretanja velikih razmjera posebno kada se sigurnosni uvjeti pogoršaju za značajan dio stanovništva.

Mezorazina

U Mezorazinu ubrajamo: političko-institucionalne čimbenike, socio-kulturne karakteristike, tehnologiju i troškove preseljenja (Castelli, 2018).

Političko-institucionalni čimbenici stupaju na scenu putem imigracijskih i emigracijskih propisa i politika, koji mogu ili ograničiti ili olakšati migraciju i integraciju. Politike javnog sektora, kao što su odredbe o pristupu tržištu rada i državljanstvu, te dostupnost javnih usluga, infrastrukture i dobara dodatno oblikuju migracijske procese. Prema Czaika i Reinprecht (2020) empirijske studije koje su istraživale utjecaj političkih i institucionalnih čimbenika migracije provedene putem anketa ili administrativnih evidencija pokazale su da imigracijske politike predstavljaju značajan utjecaj na migracijske odluke jer uvelike mogu olakšati migraciju ako su dobro provedene. Uloga tehnologije u migracijama opisana je istraživanju koje je napravila organizacija ILO (2021) te se navodi pozitivan utjecaj na tržište preko digitalnih platformi koje se sve više koriste prilikom povezivanja migranata s

poslovnim prilikama i omogućuju brži prijenos informacija. Međutim, istraživanje također otkriva određene izazove povezane s ovom digitalnom transformacijom. Iako tehnologija može olakšati proces zapošljavanja isto može dovesti do iskorištavanja i kršenja prava migranata. U pogledu političkih implikacija istraživanje sugerira potrebu za sveobuhvatnom regulacijom i nadzorom digitalnih platformi kako bi se osigurala zaštita prava.

Mikrorazina

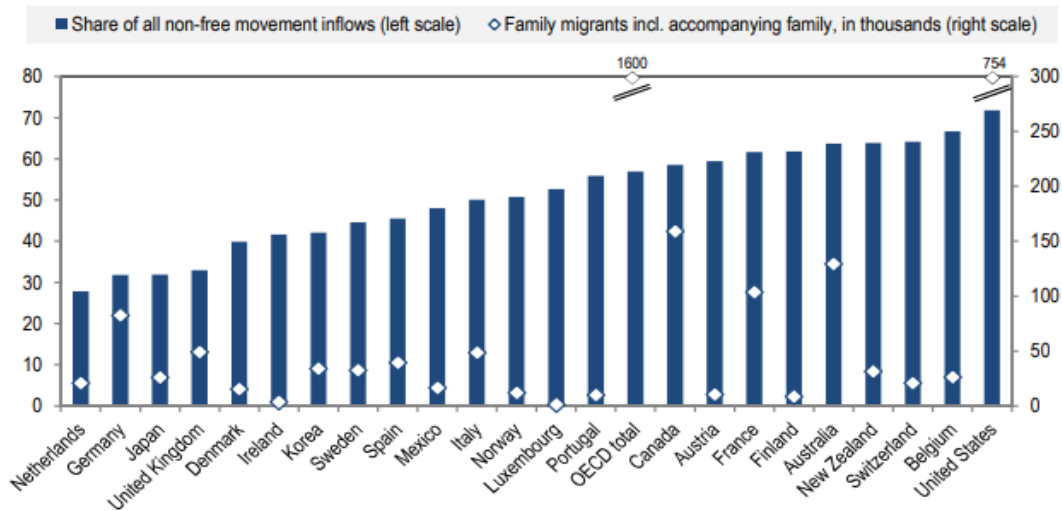
Elementi na mikrorazini sastoje se od obrazovanja, vjere, bračnog statusa, dobi, spola i osobnih stavove prema migraciji koji dodatno oblikuju pojedinačne odluke (Castelli, 2018).

Što se tiče uloge spola ona se proteže kroz sva tri aspekta makro, mezo i mikro razine (Lutz, 2010). Prema Lutz (2010) u mikro dijelu obraća se pozornost na individualne prakse pojedinaca i način na koji pojedinac prilagođava obiteljski život s radom u inozemstvu te svojoj ulozi u kućanstvu bilo kao supružnika, roditelja ili čak djeteta.

2.3 Migracija obitelji i djece

Istraživanje migracija djece u razvijenim zemljama predstavlja područje koje je nedovoljno istraženo. Većina dosadašnjih studija fokusirala se na analizu utjecaja procesa rađanja, odgoja i osamostaljenja djece na migraciju odraslih osoba. Primjerice, u Velikoj Britaniji, geografska analiza migracija često se usredotočuje na određene dobne skupine stanovništva kao što su starije osobe ili studenti, dok su migracijski uzorci djece ostali neistraženi, iako gotovo petina svih migranata ima manje od 16 godina (Dobson & Stillwell, 2000). Obitelj ima značajnu ulogu u poticanju migracija, a one su veoma raznovrsne: obuhvaćaju sve uzraste od novorođenčadi do starijih osoba. Iako djeca mlađa od 15 godina često čine samo manji dio migracija obitelji, njihov udio među migrantima značajno varira. Spajanje obitelji ili pratnja članova obitelji najvažniji je motiv za migraciju u zemljama OECD-a.

Grafikon 5. Priljev obiteljskih migranata u zemlje OECD-a u 2015.

Note: Only permanent migration inflows are included, excluding free mobility.

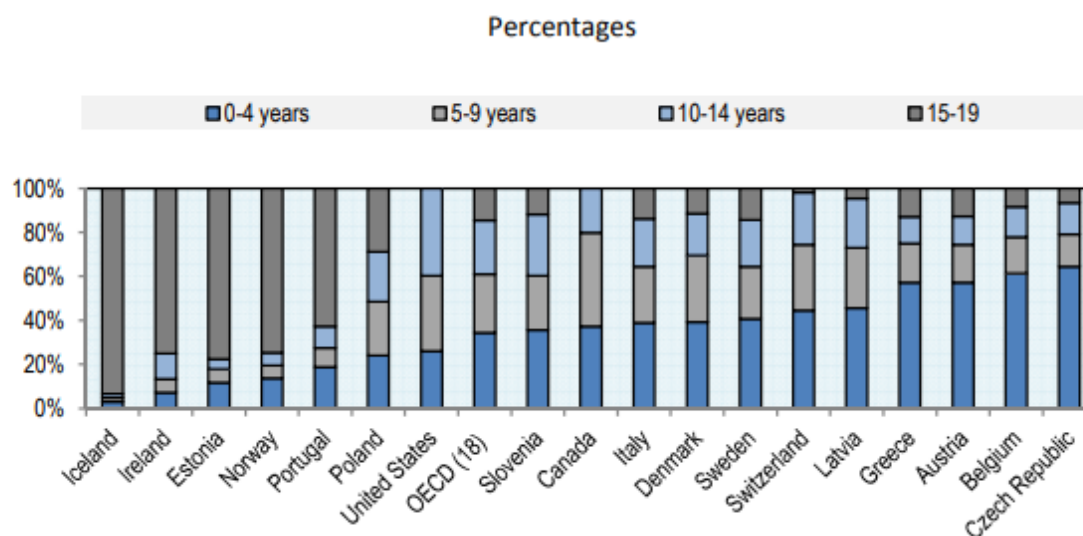
Source: OECD International Migration Database, <http://dx.doi.org/10.1787/data-00342-en>.

Izvor : OECD (2017) Making Integration Work: Family Migrants.

Grafikon 5 pokazuje priljev obiteljskih migranata u zemlje OECD-a tijekom 2015. godine. Vidimo kako je se najveći priljev dogodio u Sjedinjenim Američkim državama, Kanadi, Australiji i Francuskoj. Nadalje, prema OECD-u 2015. godine, migranti koji dolaze zbog obitelji činili su gotovo 40% svih stalnih ulazaka u zemlje OECD-a. Osim toga, u Europi se procjenjuje da je oko 30% unutar-europskih kretanja povezano s obiteljskim razlozima samo u 2015. godini oko 400.000 ljudi (OECD, 2017).

Integracija maloljetne djece prilikom migracije obitelji nosi posebne izazove, koji se značajno razlikuju ovisno o uzrastu kada djeca stignu u zemlju domaćina, obrazovanja koje su stekli u zemlji porijekla i toga da li govore jezik zemlje domaćina. Dobson i Stillwell (2000) pokazali su kako je utjecaj školskog sustava na migraciju djece itekako značajna varijabla. Nadalje, obiteljski migranti nerijetko se suočavaju s većim izazovima prilikom integracije i obično ostvaruju nepovoljnije rezultate od ekonomskih migranata.

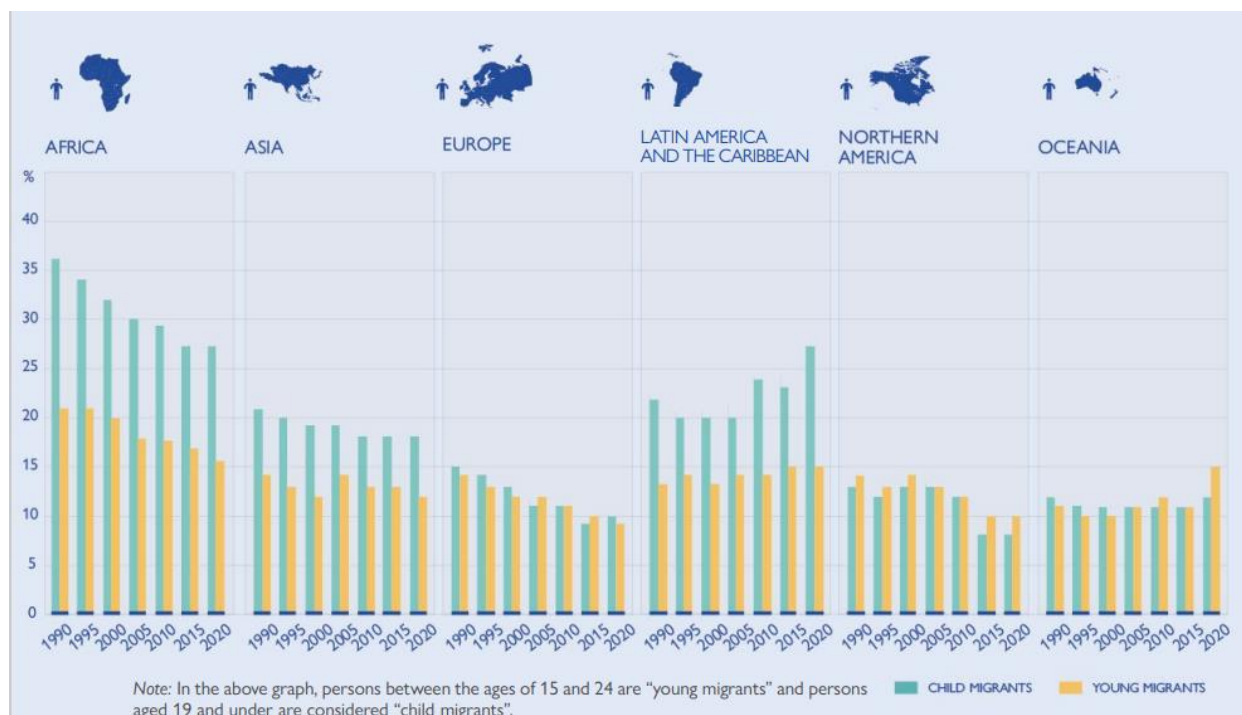
Grafikon 6. Dob djece prilikom migracije u zemlje OECD-a

Izvor : OECD (2017) Making Integration Work: Family Migrants.

Grafikon 6 prikazuje udio migracija po dobi migranta te možemo vidjeti kako djeca koja emigriraju u zemlje OECD-a iz obiteljskih razloga su relativno mlada te se emigracija događa u ranim fazama života. Prema OECD-u (2017) podaci pokazuju da oko 35% ovih dječjih migranata je mlađe od 4 godine, a jedno od šestero spada u dobnu skupinu od 10 do 14 godina. Isto tako bitno je napomenuti da postoji neka varijacija u ovim postocima među zemljama. Češka Republika ima najveći udio doseljene djece s dobi manjom od 4 godina, a odmah iza nje slijede Austrija i Belgiji gdje skoro dvije trećine djece dolazi s manje od 4 godine. S druge strane to je slučaj samo s četvrtinom ili manje u Portugalu, Estoniji, Norveškoj i Irskoj. Također za vrijeme intervala između 2015. i 2016. godine zabilježeno je pet puta više djece koja putuju samostalno u usporedbi s razdobljem od 2010. do 2011. godine, a broj djece bez pratnje koja su tražila azil u zemljama van Europske unije narastao je s 4.000 u 2010. na 19.000 u 2015. godini (UNICEF, 2017).

Grafikon 7. Migracije djece i mladih za razdoblje 1990.-2020.

Izvor: Black (2021)

Vidimo kako je broj djece koja su sudjelovala u migracijama tijekom 1990-ih godina bio značajno veći od onoga danas, ali je trend do 2015. godine većinom bio opadajući s iznimkom možda samo za Latinsku Ameriku. Međutim i na ovom grafikonu vidimo kako u posljednjih nekoliko godina dolazi do rasta, a prema objavama IDAC-a (2021) u 2020. godini zabilježen je rekordan broj od oko 35,5 milijuna djece koja su se međunarodno preselila. Kao glavni uzrok za migraciju djece navodi se prisilna migracija uzrokovana sukobima i nasiljem (IDAC, 2021). Isto tako vodeći se objavama UNDESA (2021) „pretpostavljeni broj osoba u životnoj dobi do 19 godina, a radi se o osobama koje nisu u svojoj rodnoj zemlji, povećao se na 40,9 milijuna u 2020. godini što pokazuje rast od 41 posto u usporedbi s 1990. godinom“. U okviru širih populacijskih pomaka, djeca često završe u zemljama s višim prihodima nakon svoje migracije. Otprilike osam od deset globalnih migranata seli se u zemlje čiji je bruto nacionalni dohodak barem 20 posto viši u usporedbi s njihovom zemljom podrijetla.

Povijesni pregled istraživanja migracija obitelji

Prema Cooke (2008) kroz povijest istraživanja o migraciji obitelji razvile su se tri različita pristupa.

- Ekonomski pristup „Teorija ljudskog kapitala“ (engl. Human Capital Approach).
- Sociološki pristup „uloge spola“ (engl. Gender Role Approach).

- Geografski pristup „životnog ciklusa“ (engl. Life Course Approach).

Teorija ljudskog kapitala

Ekonomski pristup istraživanju obiteljskih migracija započeo je u 1970-ima među ekonomistima jedan od razloga je uzročno posljedična veza između obiteljskih migracija i povećanog sudjelovanja žena na tržištu rada (Long, 1974). U vremenski sličnom periodu DaVanzo (1976) i Mincer (1978) razvili su slične teorije o obiteljskim migracijama temeljene na teoriji ljudskog kapitala (Becker, 1974). Teorija ljudskog kapitala gleda na migraciju kao na investiciju koja će se dogoditi ako sadašnja vrijednost migracije je veća od troškova iste (Davanzo, 1976). Nadalje, izravna odluka donosi se prema omjeru očekivanih budućih prihoda koji bi supružnici ostvarili zbog migracije, model je rodno neutralan što znači kako je apsolutno svejedno o kojem supružniku se rade te se gleda samo efekt doprinosa supružnika na ukupne obiteljske prihode (Cooke, 2008).

Sociološki pristup o ulozi spola

Sociolozi su preuzeli istraživanje uz isti model ljudskog kapitala, ali su direktno testirali pretpostavku rodne neutralnosti migracijskih odluka. Duncan i Perrucci (1976) su razvili prvi model rodne neutralnosti te prema njihovom modelu, migracijske odluke obiteljskih članova ovise o rodu i nisu neutralne. Koristili su uzorak parova s visokom stručnom spremom i dvostrukim zaposlenjem sredinom 1960-ih. U tri različita modela su utvrdili da su obitelji sklonije selidbi ako je suprug u zanimanju koje je povezano s čestom migracijom, ima visok društveni status ili je zanimanje s visokom stopom nezaposlenosti. Suprotno tome, obitelji su manje sklonije selidbi kada to ima supruga. Identificirali su značajnu neravnotežu u odlukama o migraciji obitelji temeljenu na zanimanjima supružnika.

Geografski pristup životnog ciklusa

Interes za istraživanjem obiteljskih migracija opao je završetkom 1980-ih i početkom 1990-ih. ali, taj trend se promijenio kada je Halfacree (1995) napisao kritičku analizu postojeće literature, a Cooke i Bailey (1996) istražili povezane s obiteljskim migracijama.

U istraživanju Cooke (2001) je proučavao utjecaj rođenja djeteta na zapošljavanje koristeći panel podatke. Istraživanje je otkrilo da posljedice obiteljske migracije imaju značajan i dugotrajan utjecaj na sudjelovanje u radnoj snazi i zaposlenje udanih žena s djecom.

Cookeovo istraživanje istaknulo je važnost uzimanja u obzir vremenski ovisnih učinaka migracije na zaposlenje i prihode žena, smjer istraživanja kojeg su nastavili istraživati geografski istraživači.

Boyle et al. (2008), istražili su ovu temu u kontekstu "stanja ovisnosti". To podrazumijeva uzimanje u obzir prethodnih karakteristika pojedinaca prilikom analize učinaka migracije. Geografi prepoznaju važnost uključivanja tih faktora kako bi se dobilo preciznije razumijevanje odnosa između migracije i ishoda radne snage za žene. Žene koje pristaju preseliti se s obitelji često su već bile nezaposlene što može preuveličati negativne posljedice obiteljske migracije na njih. Boyle et al. (2008) istražuju ovu dinamiku korištenjem dinamičkih panel modela koji uzimaju u obzir prethodne okolnosti i pokazuju da postoje negativni učinci na radni status žena koje su prethodno bile zaposlene.

3. Metodološki okvir i pregled podataka u procjeni emigracije predškolske djece iz Hrvatske

U ovome poglavlju prikazani su podaci, varijable i metodologija korištena prilikom analize emigracije predškolske djece iz hrvatske.

3.1 Živorodeni po generaciji

Prvo ćemo definirati varijable koje će se koristiti prilikom analize u sljedećem poglavlju, a zatim prikazati podatke za referentno razdoblje analize.

Natalitet poznat i kao rodnost, označava broj novorođene djece na određenom geografskom području tijekom određenog vremenskog razdoblja. U suženom smislu, natalitet se odnosi na broj živorođene djece (također poznat kao efektivni natalitet). Opća stopa nataliteta, ili natalitetni koeficijent, mjeri intenzitet rađanja na specifičnom području.

Razina opće stope nataliteta snažno ovisi o starosnoj strukturi populacije. Broj novorođenih djece utječe biološki, socijalno, ekonomski, kulturno-obrazovno i drugi faktori, što dovodi do znatnih razlika između različitih zemalja ili skupina stanovništva. Ove razlike mogu proizaći iz sastava stanovništva po dobi i spolu, kao i iz prakse planiranja obitelji. Stopa nataliteta smatra se visokom ako prelazi 25‰, srednjom ako je između 15‰ i 25‰, dok se niske stope nataliteta kreću ispod 15‰. U razvijenim zemljama s visokom kvalitetom života, često se primjećuje nizak natalitet, no istodobno i nizak mortalitet, što dovodi do malog ili čak negativnog prirodnog prirasta stanovništva (Živić, et al., 2005). Značajno smanjenje nataliteta može se dogoditi uslijed poremećaja kao što su veliki gubici ili iseljavanje velikog broja muškaraca u reproduktivnoj dobi. Visoki natalitet često je karakterističan za manje razvijena područja.

Prema Državnom zavodu za statistiku smatra se da je živo novorođenče svako dijete koje, nakon poroda, pokazuje znakove života kao što su disanje, otkucaji srca, pulsiranje pupčane vrpce i nedvosmisleno pokretanje voljnih mišića. Ako je dijete nakon rođenja brzo preminulo, prvo se bilježi kao živo novorođenče, a nakon toga kao preminulo dojenče (DZS, 2023).

U analizi broj živorođenih unutar jedne godine bit će nam prvi korak prilikom izračuna potencijalnog broja djece koja bi trebala upisati 1. razred osnovne škole za šest godina.

Tablica 1. Broj živorođenih u razdoblju 2010. – 2021.

Godina	Broj živorođenih
2010.	43.361
2011.	41.197
2012.	41.771
2013.	39.939
2014.	39.566
2015.	37.503
2016.	37.537
2017.	36.556
2018.	36.945
2019.	36.135
2020.	35.845
2021.	36.508

Izvor : DZS, obrada autora

U tablici broj 1 dajemo prikaz broja živorođenih kroz godine koji ćemo detaljnije analizirati u daljnjem poglavlju, no bez obzira na to odmah se vidi opadajući trend broja rođenih stanovnika kroz godine od 2010. do 2021.

Tablica 2. Broj živorođenih prema školskoj generaciji

Školska Generacija	Rođeni (9+3mj)	Živorođeni
2021./22.	2014./2015.	39.059
2020./21.	2013./2014.	39.699
2019./20.	2012./2013.	41.415
2018./19.	2011./2012.	41.331
2017./18.	2010./2011.	42.542
2016./17.	2009./2010.	44.744
2015./16.	2008./2009.	43.709
2014./15.	2007./2008.	42.838

2013./14.	2006./2007.	40.941
2012./13.	2005./2006.	42.094
2011./12.	2004./2005.	41.564
2010./11.	2003./2004.	39.571

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada autora

Gornja tablica nam pokazuje broj živorođenih prema školskim generacijama. Broj živorođenih jedne generacije će nam biti polazišna točka za potencijalne upisnike 1. razreda za šest godina. Naravno, taj broj rijetko će odgovarati stvarnom broju upisnih u 1. razred. Stoga je važno točno definirati tko su potencijalni za upis u 1. razred. Tako se, prema Ministarstvu znanosti i obrazovanja, u prvi razred obveznoga osnovnog obrazovanja upisuju djeca koja do 1. travnja tekuće godine imaju navršениh šest godina života (Barišić & Kovač, 2019). Zato smo u broj živorođenih primjerice za generaciju 2010./2011. uzimali djecu rođenu u zadnjih 9 mjeseci u 2003. godini i prva tri mjeseca u 2004. godini. Ipak postoje situacije kada se nekoj djeci može odobriti raniji upis, a nekoj odgoditi upis za narednu godinu (Barišić & Kovač, 2019) no pretpostavka je da taj broj nije prevelik i neće značajno utjecati na analizu.

3.2 Umrli kroz vrijeme

Mortalitet je broj umrlih osoba na određenome teritoriju u određenom razdoblju. Izražava se uglavnom u odnosu na 1000 stanovnika (Hrvatska enciklopedija, 2023).

Mortalitet predstavlja negativnu dimenziju prirodne promjene stanovništva (Wertheimer-Baletić, 1999) i ukupnog njegovog kretanja, a razina mortaliteta usko je vezana uz interakciju bioloških, zdravstvenih i ekonomskih faktora (Wertheimer-Baletić, 1999). S druge strane, mortalitet utječe na demografski, spolni i socioekonomski sastav stanovništva.

Izvor podataka većinom je baza Državnog zavoda za statistiku, a podaci o umrlima temelje se na sustavnom prikupljanju informacija vezanih za upise u državnu maticu umrlih (DZS, 2023). Prema Eurostatu podaci o umrlima prikupljaju se i obrađuju u skladu s definicijom uobičajenog mjesta stanovanja. Jedinica promatranja je svaka umrla osoba. Starost kao jedno od statističkih obilježja stanovništva prema Državnom zavodu za statistiku se često izražava u intervalima od pet godina. Svaka skupina obuhvaća osobe koje su navršile godine života unutar granica intervala (DZS, 2023)

Tablica 3. Mortalitet dojenčadi

Godina	Broj umrlih do 1. godine života
2010.	192
2011.	192
2012.	150
2013.	162
2014.	199
2015.	154
2016.	161
2017.	148
2018.	157
2019.	143
2020.	142
2021.	137

Izvor: DZS, obrada podataka autora

Prilikom analize naglasak će biti stavljen na mortalitet dojenčadi, a dodatno će se pratiti broj umrle djece u periodu od rođenja pa do dobi od šest godina odnosno do upisa u prvi razred osnovne škole. Smrtnost novorođenčadi se smatra ključnim indikatorom zdravstvenog statusa nekog društva i značajno utječe na izračun očekivanog životnog vijeka (Wang, 2002). Trenutno, stopa smrtnosti novorođenčadi i male djece je na relativno niskim razinama. Prema DZS-u (2023) djeca koja su preminula prije nego što su napunila prvu godinu života smatraju se preminulom dojenčadi. To uzimamo u obzir jer nažalost, ne dožive svi novorođeni upis u 1. razred (Barišić & Kovač, 2019). Upravo zato je važno pratiti od godine rođenja do godine upisa broj umrlih iz pojedine generacije (Barišić & Kovač, 2019). Često se ignorira ovaj broj pri analizama jer se pretpostavlja da je nevažan. No, promatrajući podatke iz prethodne tablice, jasno je da svake godine, prije nego što napune prvu godinu, umre prosječno 160 djece, a to je broj koji se ne smije podcijeniti.

Tablica 4. Umrli kroz vrijeme i generacije

Generacija	Rođeni (9+3mj)	Umrli kroz vrijeme
2021./22.	2014./2015.	189
2020./21.	2013./2014.	197
2019./20.	2012./2013.	198
2018./19.	2011./2012.	227
2017./18.	2010./2011.	244
2016./17.	2009./2010.	279
2015./16.	2008./2009.	230
2014./15.	2007./2008.	276
2013./14.	2006./2007.	274
2012./13.	2005./2006.	276
2011./12.	2004./2005.	280
2010./11.	2003./2004.	311

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada autora

Za potrebe ove analize upotrijebili smo podatke o umrlima po navršenoj starosti i godini rođenja (Barišić & Kovač, 2019). Primjerice gornja tablica nam prikazuje da je kroz period od sedam godina za generaciju koja osnovnu školu upisuje 2010./11., a rođena je tijekom 2003. i 2004. godine čak nažalost njih 311 umrlo prije upisa u 1. razred.

3.3 Doseljeni kroz vrijeme

Također, treba uzeti u obzir broj doseljenih osoba tijekom analiziranog razdoblja pri čemu treba razmotriti njihovu dobnu strukturu, vodeći se s uvjetima za upis u prvi razred kako ih je definiralo Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Druga opcija je da oduzmemo broj doseljenih iz ukupnog broja upisanih učenika, ali to bi rezultiralo istim brojkama. Podaci o doseljenima kroz vrijeme po dobi preuzeti su s Eurostata.

Tablica 5. Doseljeni kroz vrijeme i generacije

Generacija	Rođeni (9+3mj)	Doseljeni kroz vrijeme
2021./22.	2014./2015.	566
2020./21.	2013./2014.	455

2019./20.	2012./2013.	486
2018./19.	2011./2012.	521
2017./18.	2010./2011.	331
2016./17.	2009./2010.	406
2015./16.	2008./2009.	459
2014./15.	2007./2008.	512
2013./14.	2006./2007.	632
2012./13.	2005./2006.	789
2011./12.	2004./2005.	788
2010./11.	2003./2004.	966

Izvor: Eurostat, obrada autora

U tablici 5 prikazali smo broj doseljene djece kroz vrijeme koja će ući u pojedinu generaciju prilikom upisa u 1. razred osnovne škole jer će nam broj doseljenih kroz vrijeme ući u izračun potencijalnog broja djece za upis u 1. razred.

3.4 Potencijalni broj za upis u 1. razred osnovne škole

Da bi metodologija za procjenu broja odseljenih predškolske dobi djece bila razumljivija, koristit ćemo grafičke prikaze kako bi ju pobliže objasnili.

Slika 5. Prikaz izračuna potencijalnog broja djece za upis u 1. razred

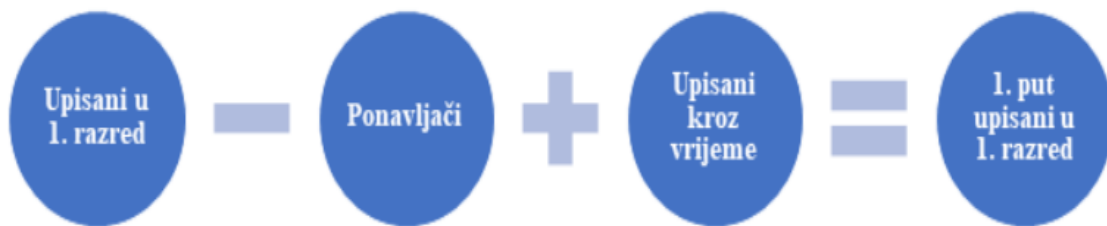

Izvor: Demografski portal CLPS, dostupno na: [CLPS - CLPS](#)

Na slici je prikazana formula kojom dolazimo do broja koji predstavlja potencijalne učenike koji bi trebali biti upisani u prvi razred osnovne škole tijekom jedne od školskih godina. Očito, taj broj rijetko će se poklapati s stvarnim brojem učenika koji se upisuju u prvi razred (Barišić & Kovač, 2019). Stoga je bitno precizno definirati tko spada u kategoriju potencijalnih prvašića. Izračun započinje brojkom živorođene djece po školskoj generaciji od toga

oduzimamo iznos umrle djece kroz godine u toj generaciji i zbrajamo broj djece koji se doselio i ulazi u istu generaciju prilikom upisa prvog razreda. Nakon dobivanja informacija o mogućem broju pristupnika prvom razredu krećemo na stvarni broj učenika koji su zaista upisani kao generacija u prvi razred.

Slika 6. Izračun 1.put upisanih u 1. razred

Izvor: Demografski portal CLPS, dostupno na: [CLPS - CLPS](#)

Broj stvarnih učenika koji su prvi put upisali prvi razred ćemo izračunati putem metode u kojoj će nam polaznu točku predstavljati broj upisanih u prvi razred od kojeg ćemo oduzeti broj ponavljača prvoga razreda. Nadalje, cilj nam je u analizi obuhvatiti samo one učenike koji su zaista prvi put upisali prvi razred kako ne bih došlo do podcjenjivanja broja potencijalno iseljenih učenika prilikom zaključka na kraju analize. Kako bismo dobili precizniji prikaz rezultata u analizi, također uključujemo broj učenika koji su upisani u prvi razred izvan uobičajenog vremenskog okvira za njihovu generaciju.

Slika 7. Izračun broja potencijalno iseljenih

Izvor: Demografski portal CLPS, dostupno na: [CLPS - CLPS](#)

Sada kada napravimo usporedbu broja 1. put upisanih u 1. razred i broja potencijalnih za upis u 1. razred, njihova razlika nam predstavlja broj potencijalno iseljene djece za jednu generaciju. Napomenimo da ova razlika ne označava broj djece koja su se odselila u samo jednoj godini, već broj djece koja su napustila državu u periodu od rođenja do trenutka upisa u prvi razred (Barišić & Kovač, 2019).

4. Analiza emigracije djece predškolske dobi iz Hrvatske

4.1 Analiza emigracije od 2010. do 2021. godine

U suvremenom razdoblju u Hrvatskoj su istodobno prisutni različiti modaliteti migracija, ukazujući na visoku razinu migracijske pokretljivosti stanovništva. To istovremeno odražava prisutnost različitih faktora koji ih potiču. Obim migracija unutar Hrvatske, distribucija izvorišta migracija po prostoru te demografska struktura migracijske populacije, s posebnim naglaskom na negativan migracijski saldo Republike postavljaju pitanje o negativnom učinku prema društveno-gospodarskom te demografskom razvoju zemlje (Lajić, 2002).

Kada govorimo o migracijama, a posebno o onim vanjskim s obzirom na njihovu značajnu povezanost s mnogim pitanjima koja su ključna za održivost i efikasno funkcioniranje zemalja diljem svijeta, takvi su podaci danas sve češći izvor interesa mnogih znanstvenika, unatoč mnogim metodološkim izazovima koji prate njihovu analizu (Balija, 2019).

To se događa jer migracija, kao dio ukupnog kretanja stanovništva, ima izravan utjecaj na ukupan broj stanovnika i njihovu geografsku raspodjelu, na komponente prirodnog kretanja stanovništva te na demografski, socio-ekonomski i kulturno-antropološki sastav stanovništva i to kako trenutačno, tako i s odgođenim posljedicama (Balija, 2019).

Negativni demografski trendovi kao što su negativni migracijski saldo, starenje stanovništva i negativna prirodna promjena sve više utječu na društveno-gospodarski napredak zemlje, a posljedice se mogu vidjeti u manjku adekvatne radne snage na tržištu rada.

Početak 21. stoljeća okarakteriziran je sa značajnim smanjenjem broja djece koja se rađaju i rastom broja umrlih te nam to predstavlja negativne čimbenike kada govorimo o demografskom razvoju Hrvatske (Živić, et al., 2005). Nadalje, poslije pristupanja Hrvatske Europskoj uniji također raste zabrinutost u vezi s budućim demografskim kretanjem stanovništva zemlje. Intenzivna emigracija prema drugim članicama Europske unije, zajedno s povijesno niskim stopama rodosti i visokim stopama smrtnosti stvorila je dodatna pesimistička očekivanja. U posljednjim godinama dodatni izazovi proizlaze iz pandemije korona virusa, koja je dodatno povećala stope smrtnosti i utjecala na smanjenje očekivanog trajanja života pri rođenju (Čipin, et al., 2021). Što se tiče dobne strukture, njeno pogoršanje nagovještuje daljnji negativni trend (Bogunović, 2006). U strukturi cjelokupnog stanovništva Hrvatske, dobna grupa ispod 14 godina čini samo 16,7%, što je otprilike isto kao i udio

(15,1%) onih koji imaju 65 i više godina. Tijekom posljednjih 50 godina, udio mladih ispod 14 godina u ukupnom stanovništvu Hrvatske gotovo se prepolovio, dok se udio starijih osoba povećao za 2,5 puta (Bogunović, 2006).

Tablica 6. Procjena broja odseljene predškolske djece iz Hrvatske za razdoblje 2010. - 2021.

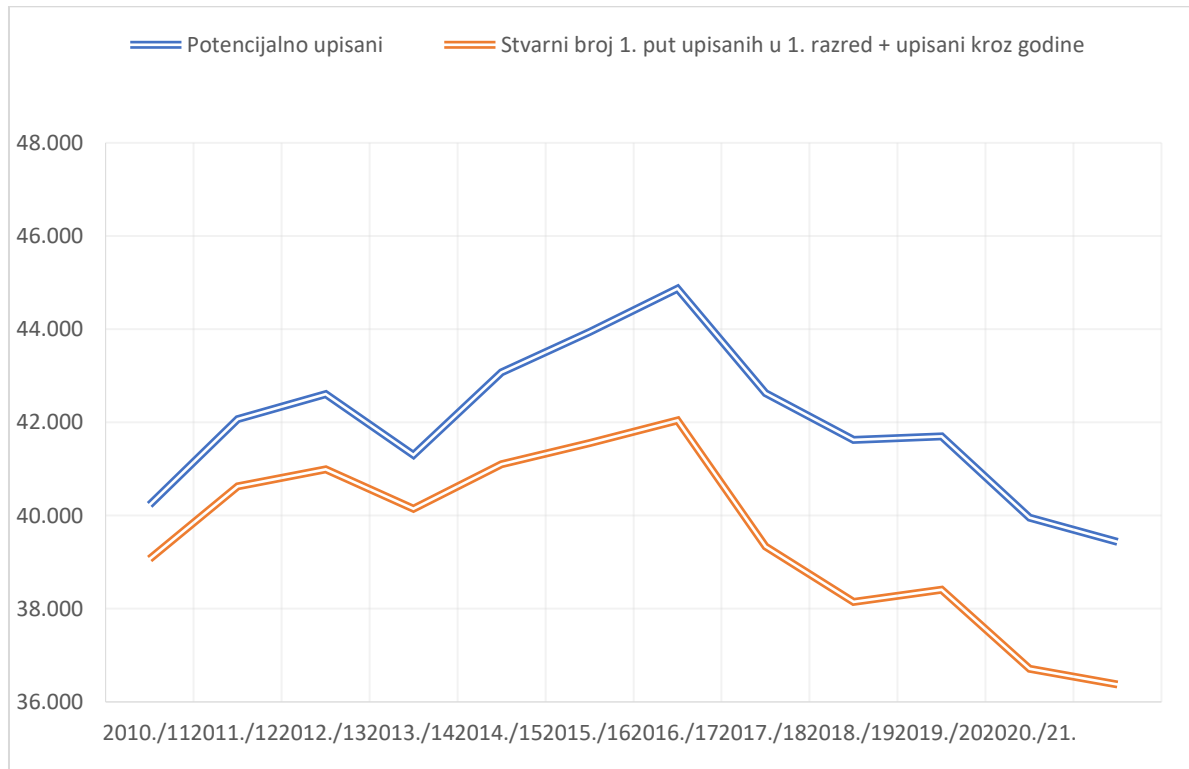
Upisani u 1. razred	Rođeni (9+3mj)	Živorodeni	Umrli	Doseljeni	Potencijalno upisani	Stvarni broj 1. put upisanih u 1. razred	Stvarni broj 1. put upisanih u 1. razred + upisani kroz vrijeme	Broj potencijalno iseljenih
2021./22.	2014./15.	39.059	189	566	39.436	34.813	36.375	3.061
2020./21.	2013./14.	39.699	197	455	39.957	35.065	36.710	2.946
2019./20.	2012./13.	41.415	198	486	41.703	36.903	38.411	2.333
2018./19.	2011./12.	41.331	227	521	41.625	36.655	38.147	1.962
2017./18.	2010./11.	42.542	244	331	42.629	38.026	39.338	1.117
2016./17.	2009./10.	44.744	279	406	44.871	40.700	42.042	1.502
2015./16.	2008./09.	43.709	230	459	43.938	40.286	41.555	1.468
2014./15.	2007./08.	42.838	276	512	43.074	39.881	41.101	1.120
2013./14.	2006./07.	40.941	274	632	41.299	38.967	40.148	2.058
2012./13.	2005./06.	42.094	276	789	42.607	39.961	40.992	1.134
2011./12.	2004./05.	41.564	280	788	42.072	39.578	40.628	1.383
2010./11.	2003./04.	39.571	311	966	40.226	38.090	39.071	1.930

Izvor: Obrada autora na temelju podataka s Državnog zavoda za statistiku i Eurostata.

U tablici broj 6 prikazani su svi podaci dobiveni u analizi procjene broja odseljene predškolske djece iz Hrvatske za period 2010.–2021. godinu. Tablica se sastoji od broja upisanih u 1. razred, rođenih po generacijama, umrlih, doseljenih te ukupnog broja potencijalno upisanih i stvarno upisanih i njihove razlike koja predstavlja broj potencijalno

iseljenih predškolaraca u generaciji. U daljnjem dijelu analize, podatke ćemo prikazati i grafički kako bi lakše prokomentirali njihovo značenje, trend i uzroke koji su istom pogodovali.

Grafikon 8. Grafički prikaz potencijalnog i stvarnog broja upisanih u 1. razred

Izvor: Obrada autora na temelju podataka s Državnog zavoda za statistiku i Eurostata.

Graf predočava podatke o broju predškolske djece koja su potencijalno i stvarno upisana u prvi razred osnovnih škola u Hrvatskoj u razdoblju od 2010. do 2021. godine. Vidimo kako linije potencijalno upisanih i stvarno upisani poprimaju isti oblik samo je linija stvarno upisanih na nižoj razini zbog broja djece koja su se odselila kroz godine prije upisa u prvi razred. Od 2010. do 2012. vidi se kako raste broj potencijalno i stvarno upisanih. Nakon 2012. do 2013. imamo kratak pad obje linije, a nakon 2013. ponovno dolazi do bržeg rasta potencijalno upisanih i veće razlike između linija odnosno većeg broja odseljene djece. To možemo objasniti preko dvije varijable. Dio odseljenih možemo pripisati ekonomskoj krizi 2007. i 2008. godine jer djeca iz generacije 2007. i 2008. i kasnije prvu školsku godinu upisuju 2014./15. tako da je pretpostavka da je jedan dio djece koja su tad odselila uzrokovao rast krivulje. Drugi razlog rasta jaza između linije potencijalno i stvarno upisanih u 1. razred je povezan s ulaskom Hrvatske u Europsku uniju (Barišić & Kovač, 2019) kada je došlo do novog

vala iseljavanja iz Hrvatske jer se tržište rada proširilo te je hrvatsko stanovništvo dobilo priliku na ostvarivanje boravišta, mogućnost zaposlenja i obrazovanja u nekoj od država članica što je u skladu i s rezultatima koje smo dobili u analizi.

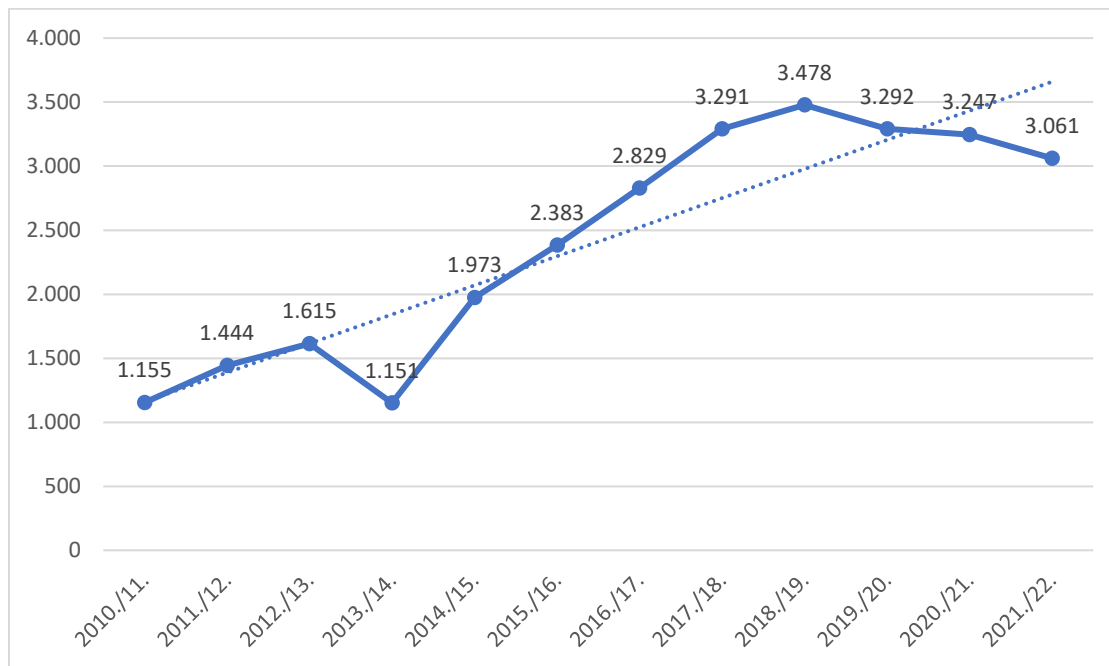
Poslije 2017. godine broj upisanih u generacijama počinje opadati što prati trend linije ukupno odseljenih u inozemstvo po godinama prikazanog u grafikonu 3 na kojoj vidimo kako je apsolutan broj odseljenih u opadajućem trendu sve do 2021. godine. Trendovi se dakle poboljšavaju, ali 2021. je pokazala da je odlazak i dalje znatno atraktivniji od dolaska odnosno povratka u domovinu (Šonje, 2022). Kao jedan od razloga tu možemo navesti epidemiju bolesti Covid- 19 kada je emigracija bila otežana zbog raznih restrikcija koje su utjecale na kretanje stanovništva, isto tako su tu utjecaj imale i posljedice dugoročnoga niskog fertiliteta i starenja stanovništva jer broj živorođene djece opada kroz vrijeme i automatski je broj moguće djece koja će potencijalno odseliti manji jer ih se i manje rađa.

Kada gledamo brojke ova analiza ukazuje na to da je tijekom razdoblja od 2010. do 2021. iz Hrvatske moguće odselilo 28.919 djece koja su rođena 2003. godine i kasnije, a upravo bi oni tijekom referentnog razdoblja ispunili uvjete za upis u prvi razred osnovne škole.

Isto tako možemo našu analizu gledati na dva perioda. Prvi period bi bio iseljavanje prije ulaska u Europsku uniju, a drugi bio bi predstavljale brojke iseljenih nakon ulaska u Europsku uniju. Prvo razdoblje u analizi bi znači predstavljao period od 2010. do 2013. godine te vidimo kako je broj potencijalno iseljenih u tom periodu iznosio 5.365. S druge strane za drugi period smo uzeli vremensko razdoblje od 2014. do 2021. i podijelili ga s dva s obzirom na to da je duljina perioda duplo duža pa da napravljena usporedba bude točnija. Za drugo razdoblje broj potencijalno iseljenih iznosio je 11.777 što je povećanje od 6.412 odnosno 120% u usporedbu na period prije ulaska u Europsku uniju. Također moramo istaknuti kako je rast iz godine u godinu od 2014. do 2017. godine u prosjeku iznosio otprilike 400 djece po generaciji.

Sve dosad navedeno upućuje na zaključak da je s olakšanom mobilnosti došlo do rasta broja iseljenih mladih građana i obitelji s djecom te je to rezultiralo rastom broja odseljene djece u predškolskoj dobi. Bitno je naglasiti ponovno kako broj odseljenih koji rezultira razlikom potencijalnih i stvarno upisanih predstavlja djecu koja su otišla u periodu od rođenja pa do trenutka upisa u osnovnu školu, a ne odseljenu djecu unutar jedne godine

Grafikon 9. Broj potencijalno iseljenih prema generacijama

Izvor: Obrada autora na temelju podataka s Državnog zavoda za statistiku i Eurostata.

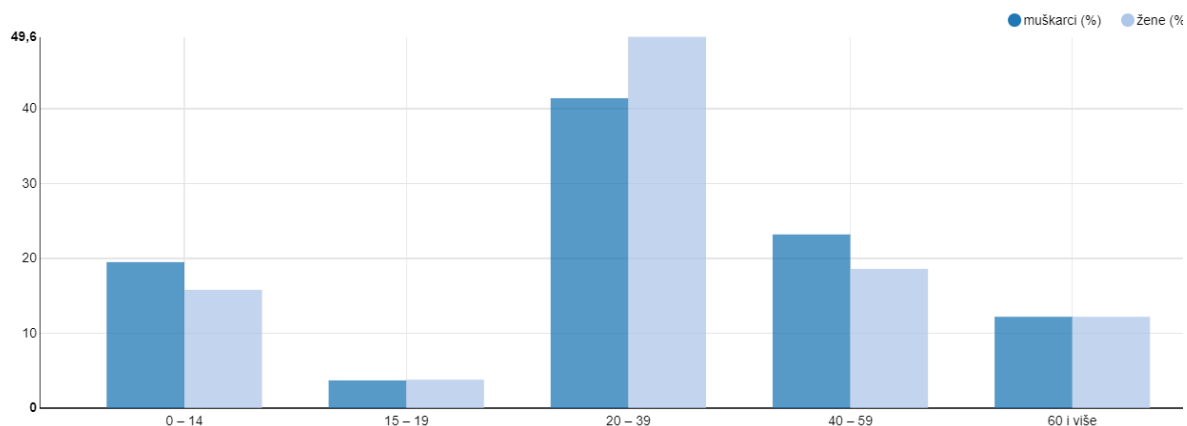
Na gornjem grafu prikazali smo broj potencijalno iseljenih predškolaraca po generacijama upisanim u osnovnu školu od 2010./11. godine do 2021./22. godine. Najniži broj iseljenih bio je u školskoj generaciji 2010./11. te 2013./14. godini te je iznosio oko 1150 dok je najviši broj iseljenih zabilježen u generaciji 2018./2019. godini te on iznosi 3478. Vidimo kako je trend gotovo cijelo vrijeme rastući kroz godine osim za 2012./13. kada se bilježi blaži pad iseljenih predškolaraca.

Makar ove procjene nisu apsolutno sigurne, ali pružaju jasnu sliku da postoji znatan broj djece koja napuštaju zemlju prije nego što krenu u prvi razred (Barišić & Kovač, 2019). Važno je primijetiti da se djeca većinom iz Hrvatske odsele zbog preseljenja njihovih roditelja te konstantan odlazak mladog stanovništva će samo ubrzati proces starenja stanovništva i manjka radne snage u budućnosti.

Dodatno možemo napomenuti da je tijekom analiziranog vremenskog razdoblja rođeno oko 500.000 djece, pri čemu je oko 27.000, odnosno 5%, njih izostalo iz upisa u prvu godinu osnovnog školovanja u Hrvatskoj. Što se tiče mortaliteta, nažalost njih 2981 nije doživjelo upis u 1. razred što predstavlja manje od 1% ukupno živorođene djece u promatranom periodu.

Grafikon 10. Preseljeno stanovništvo u 2021. godini prema starosti i spolu

G-5. PRESELJENO STANOVNIŠTVO REPUBLIKE HRVATSKE U 2021. PREMA STAROSTI I SPOLU

Izvor: DZS

Što se tiče same 2021. godine prema podacima s državnog zavoda za statistiku u 2021. godini u inozemstvo su se odselile 40.424 osobe (DZS, 2022). Saldo migracije stanovništva Republike Hrvatske s inozemstvom bio je negativan i iznosio je -4 512 (DZS, 2022) iako je saldo i dalje bio negativan možemo reći da se trendovi poboljšavaju, ali 2021. je pokazala da je odlazak i dalje znatno atraktivniji od dolaska odnosno povratka u domovinu (Šonje, 2022). Isto tako iz dobi preseljenih vidimo kako je značajni udio u preseljenima imalo upravo mlado stanovništvo u dobnim razredima od 0-14 te dobnom razredu od 20-39 godinu.

4.2 Uzroci i posljedice emigracije obitelji i djece

Predstaviti ćemo najzastupljenije uzroke za emigraciju obitelji i djece te posljedice koje oni vuku za sobom. Također ćemo vidjeti prevladavaju li potisni čimbenici ili su pak snažniji privlačni čimbenici prilikom odluke za emigracijom.

Uzroci

Istraživanja često upućuju na povezanost ekonomskih uvjeta sa željom za migracijom te kao uzrok tome se nerijetko navode visine plaća, ekonomski prosperitet i razina nezaposlenosti među mladima kao ključni faktor koji potiče emigraciju (Lavrić, 2019.; Van Mol, 2016.; Božić i Burić, 2005.). Migracije radi ekonomske dobiti proistekle iz ograničenih mogućnosti zapošljavanja, nesigurnih radnih uvjeta, izazova u ostvarivanju karijernog napretka te težnje za unapređenjem ekonomske situacije i kvalitete života, imaju utjecaj na sve mlade ljude, bez obzira jesu li trenutno zaposleni ili nezaposleni (Van Mol, 2016.). U tom kontekstu,

obrazovanje i prisutnost ili odsutnost posla nisu među najizraženijim faktorima koji utječu na odluke mladih o emigraciji unutar država članica Europske (Kahanec i Fabo, 2013).

Župarić-Iljić (2016) također postavlja upit koliko osobno psihološko nezadovoljstvo može utjecati na odluci o ostanku ili odlasku iz Hrvatske. Ovo nezadovoljstvo proizlazi iz nemogućnosti pronalaženja posla, rješavanja stambenih pitanja te općeg nezadovoljstva prema državi i društvu.

Nadalje, još jedan od uzroka koji možemo navesti je vezan i uz političko nezadovoljstvo jer se dio odgovornosti za sadašnju situaciju stavlja na političare, korupciju i neefikasno pravosuđe te nepovjerenje prema javnim institucijama (Jurić, 2018). Isto Jurić (2018) u svojem radu iseljavanje Hrvata u Njemačku ističe kako mladi imaju percipiraju da će u Njemačkoj imati bolje primanja, unaprijeđene radne uvjete i kvalitetniji način života. Dodatno, nemogućnost napredovanja u Hrvatskoj predstavlja ključni poticaj za iseljavanje. Mnogim mladim profesionalcima smeta stagnacija njihove profesionalne karijere, što rezultira odlaskom (Jurić, 2018). Zaključak kako najveći dio mladih Hrvatsku ne napušta zemlju isključivo zbog financijske dobiti nego više cijene sigurnost, integritet i etičko ponašanje u društvu. Po njihovoj percepciji, Hrvatska nedostaje temeljnih vrijednosti poštenja i odgovornog ponašanja (Jurić, 2018).

Isto tako Troškot i ostali (2019) u svojem radu o ključnim odrednicama iseljavanja visokokvalificiranog stanovništva dali su rezultate da su uzroci iseljavanja niski životni standard, niske plaće, ali i manjak šansi za napredovanje te korupcija i pravna nesigurnost.

Hrvatska udruga poslodavaca predstavila je istraživanje među iseljenicima koji su emigrirali iz Hrvatske nakon pristupanja Europskoj uniji (HUP, 2018). Otkriveno je da motivi za odlazak nisu isključivo ekonomske prirode. Glavni faktori uključuju nesređenost države, političku nesposobnost, nedostatak perspektive za obitelj i djecu, korupciju i povijesne nesuglasice (HUP, 2018).

Sve dosad navedeno upućuje kako potisni čimbenici iz Hrvatske imaju značajniji utjecaj od privlačnih čimbenika prilikom odluke o emigraciji. Sada kada smo prikazali glavne uzroke emigracije obitelji i djece iz Hrvatske vidjet ćemo koje su njihove kratkoročne i dugoročne posljedice u budućnosti.

Posljedice

Posljedice migracijskih trendova iseljavanja mladih visokoobrazovanih ljudi ostavit će traga na demografskoj i ekonomskoj slici Hrvatske, a one utječu na stopu nataliteta i mortaliteta, ukupan broj stanovnika i samu strukturu stanovništva. Također odlazak mladih iz zemlje uzrokuje nepovoljne demografske trendove, prirodnu depopulaciju i rastući udio starijeg stanovništva.

U proteklih dvadesetak godina, Hrvatska se suočava s masovnim iseljavanjem mladih i visokoobrazovanih pojedinaca, a u posljednje vrijeme primjećuje se porast iseljavanja ne samo pojedinaca, već i cijelih obitelji. Većina mladih ljudi koji napuste zemlju rijetko se vraća, često osnivajući obitelji u drugim državama. Ovaj trend značajno oblikuje demografsku sliku Hrvatske.

Kada govorimo o posljedicama, možemo ih podijeliti na pozitivne i negativne te na dugoročne i kratkoročne (Troskot, et al., 2019). Iz demografskih podataka možemo uočiti da stanovništvo Hrvatske u zadnjim godinama obilježava negativni prirodni prirast, niske stope fertiliteta, starenje stanovništva i ukupnu depopulaciju (Nejašmić, 2014).

Kada govorimo o pozitivnim posljedicama iseljavanja najčešće se spominju doznake iz inozemstva (Troskot, et al., 2019). Emigranti jedan dio ostvarenog dohotka u inozemstvu šalju natrag svojim bližnjima što može imati utjecaja na poboljšanje ekonomske situacije određenog dijela stanovništva. Također, inozemne doznake mogu se promatrati kao investicije u domaće gospodarstvo te u rjeđim slučajevima kao povrat društvenog kapitala od strane iseljenika. Društveni kapital obuhvaćao bi novo stečeno znanje koje bi mogli koristiti za poboljšanje ekonomske situacije u zemlji porijekla, te tehnološka i ostala suradnja među dviju država (Radoš, 2004). Prividno pozitivna posljedica je smanjenje opće stope nezaposlenosti (Troskot, et al., 2019) uzrokovana iseljavanjem mladih većinom upravo onih koji su nezaposleni što se na prvu u kratkom roku čini kao pozitivnim, ali se dugoročno smanjuje broj radno sposobnog stanovništva (Jurić, 2018) što će uzročno posljedično u dugom i srednjem roku imati učinka na prihode u proračunu prikupljene kroz porezne obveznike i dodatno povećati opterećenje i dodatno destabilizirati zdravstveni i mirovinskog sustava zbog lošijeg omjera umirovljenika i radno aktivnog stanovništva (Troskot, et al., 2019). Također Troskot i drugi (2019) stavljaju naglasak na fenomen „odljev mozгова“ koji

predstavlja termin kojim se označava odlazak visokoobrazovanih pojedinaca u inozemstvo (Troskot, et al., 2019).

Često u medijskim prikazima možemo vidjeti natpise o iseljavanju mladih ponajviše kada je riječ o kada je riječ o mladima koji se žele odseliti u inozemstvo kako bi pronašli posao. To su mladi za koje se vjeruje da će u inozemstvu izgraditi život kakav žele, a ne mogu u Hrvatskoj. Tu temu su istražili Potočnik i Adamović (2022) u svome istraživanju o migracijskim aspiracijama mladih i njihovim željama o odlasku. Pokazali su kako su strahovi opravdani i kako se dio mladih osoba razmišlja odseliti i seli u inozemstvo upravo zbog lošijeg položaja na tržištu rada, a upravo povećanje mladih skupina iseljenika vodi do smanjenju demografske baze, budućem padu broja rođenih te dodatnom urušavanju mirovinskog sustava i porezne baze stanovništva (Potočnik & Adamović, 2022).

Još jedna u nizu negativnih posljedica uzrokovana iseljavanjem je sve manji broj djece na svim razinama obrazovnog procesa (Troskot, et al., 2019). Troskot i drugi (2019) ističu rastući problem smanjenja broja djece u Hrvatskoj i ukazuju na to da se među razlozima iseljavanja ističe nepovoljna situacija u znanstvenom i obrazovnom sektoru, odnosno u samom obrazovnom sustavu. Naime, sa sve većim brojem iseljavanja mladih osoba stvaraju se brojčano slabe generacije te će se to preliti na reproduktivni potencijal u budućnosti. Prema toj definiciji brojčano oslabljenje generacije budućih roditelj utjecat će na smanjenje broja rođenih u budućim naraštajima, što će dodatno ubrzati proces starenja stanovništva odnosno dovesti do još većeg povećanja udjela osoba starije dobi (Nejašmić, 2014). Isto tako manji broj djece u budućim naraštajima rezultirati zatvaranjem pojedinih škola, potencijalnim otpuštanjem prosvjetnog kadra i manjoj kompetitivnosti gospodarstva. Nadalje, uzročno posljedična veza između iseljavanja mladih i djece će potaknuti proces uvoza radne snage i nastaviti trend useljavanja radnika kako bih se zadovoljile potrebe tržišta rada koje se nalazi u disbalansu zbog manjka radne snage što je djelomično uzrokovano odlaskom mladog stanovništva iz države.

4.3 Projekcije emigracije djece

Kako bismo zaustavili neželjene demografske promjene, ključno je izraditi buduće projekcije koje će služiti kao temelj pri formiranju planova i postizanje ciljeva narednih populacijskih politika. Prije naše analize o projekciji emigracije djece u budućnosti iz Hrvatske prikazat

ćemo ukratko projekcije za broj stanovnika jer nam broj stanovnika igra ulogu prilikom naše analize.

Tablica 7. Projekcija broja stanovnika prema dobnoj strukturi do 2051. godine

Hrvatska						
Dobne grupe	Broj stanovnika					Indeks 2051./2011. = 100,0
	2011.	2021.	2031.	2041.	2051.	
0 - 14 godina	652.428	600.622	527.491	464.412	420.669	64,48
15 - 64 godina	2.873.828	2.662.624	2.433.506	2.225.168	1.968.064	68,48
65 + godina	758.633	888.304	1.003.388	1.033.917	1.068.133	140,80
Ukupno	4.284.889	4.151.550	3.964.385	3.723.497	3.456.866	80,68
Struktura (u %)						
0 - 14 godina	15	14	13	12	12	
15 - 64 godina	67	64	61	60	57	
65+ godina	18	21	25	28	31	
Ukupno	100	100	100	100	100	

Izvor: Akrap (2015)

Prema Akrap (2015) projekcije demografske strukture Hrvatske ukazuju na nekoliko važnih trendova. Prvo, predviđa se smanjenje populacije mladih (0–14 godina) za 35,5% do 2051. godine, što će rezultirati njihovim udjelom u ukupnom stanovništvu koji će pasti na 12% (Akrap, 2015). Drugo, očekuje se smanjenje populacije u radnom dobu (15–64 godine) za 31,5% do kraja projiciranog razdoblja, što će rezultirati smanjenjem njihovog udjela u ukupnom stanovništvu s 67% na 57% (Akrap, 2015). Treće, broj starijih osoba (65 i više godina) povećat će se za 40,8% do 2051. godine., s njihovim udjelom u ukupnom stanovništvu koji će se povećati na 31% (Akrap, 2015). Ovaj demografski preobražaj zahtijeva prilagodbu ekonomske, zdravstvene, mirovinske i obrazovne politike te će izazvati izazove u financiranju mirovina i zdravstva čak i uz visoku zaposlenost. Imajući u vidu predstavljene trendove napravili smo procjenu broja odseljene predškolske djece iz Hrvatske za period 2022 do 2027 osnovne školske generacije.

Tablica 8. Prikaz podataka za procjenu broja odseljene predškolske djece iz Hrvatske za generacije 2022. – 2027.

Upisani u 1. razred	Rođeni (9+3mj)	Živorodeni	Umrli	Doseljeni	Potencijalno upisani	Stvarni broj 1. put upisanih u 1. razred	Stvarni broj 1. put upisanih u 1. razred + upisani kroz vrijeme	Broj potencijalno iseljenih
2027./28.	2020./21.	36.086	179	716	36.622	32.680	34.245	2.377
2026./27.	2019./20.	36.170	182	746	36.734	32.755	34.324	2.411
2025./26.	2018./19.	36.710	189	688	37.209	33.240	34.833	2.376
2024./25.	2017./18.	36.778	186	686	37.279	33.301	34.897	2.382
2023./24.	2016./17.	37.290	190	663	37.763	33.764	35.382	2.381
2022./23.	2015./16.	37.322	192	607	37.737	33.757	35.376	2.361

Izvor: Obrada autora na temelju podataka s Državnog zavoda za statistiku i Eurostata.

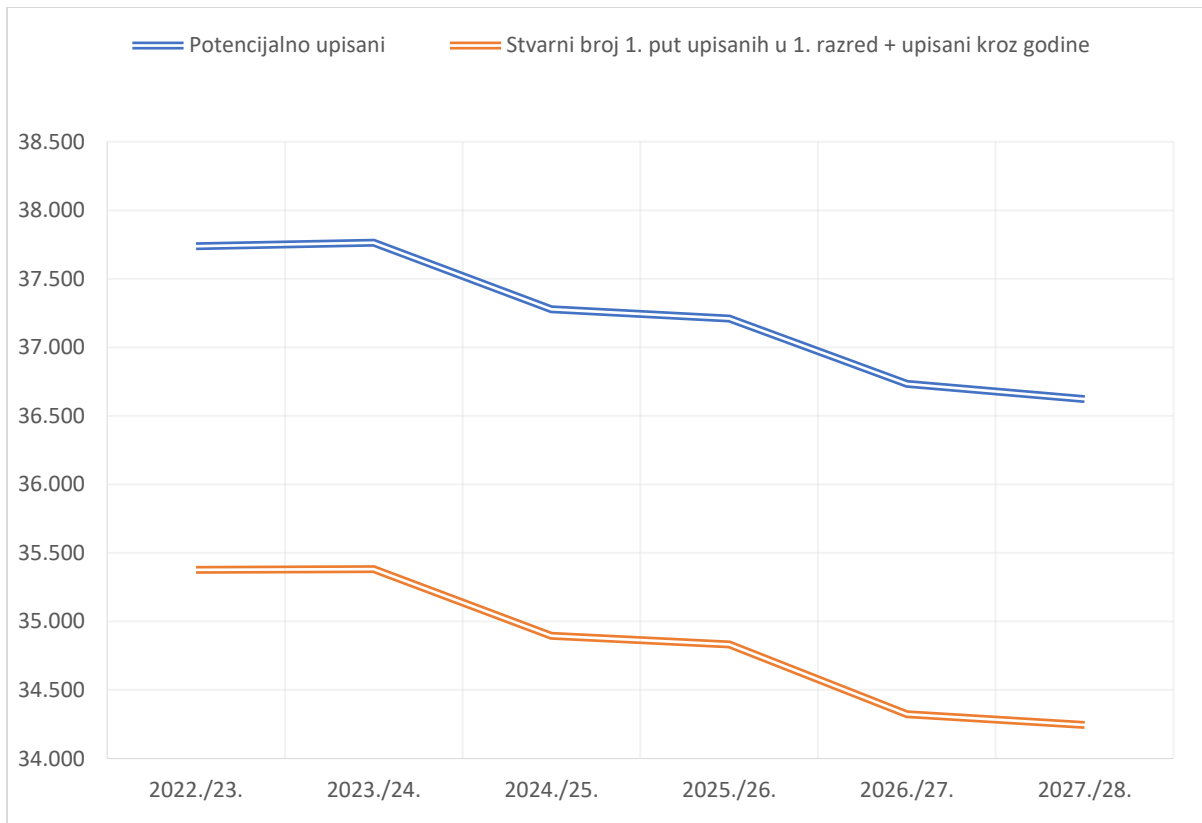
U gornjoj tablici prikazani su podaci koji su korišteni i dobiveni prilikom projekcije budućih emigracija djece iz Hrvatske. Što se tiče podataka o živorođenima korišteni su podaci preuzeti s državnog zavoda za statistiku na isti način kao i prilikom analize do 2021 godine.

Nadalje, podaci za doseljene i umrle do 2022. godine prikupljeni su isto tako s Državnog zavoda za statistiku i Eurostata, a za podatke od 2023. do 2028. dobili smo tako da smo koristili smo prosjek za zadnjih 10 godina primjerice broj doseljenih u dobi od 0-1 godini za 2023. godinu dobili smo tako da smo uzeli prosjek zadnjih 10 godina po doseljenima u dobi od 0-1 godine znači od perioda od 2013. pa do 2022. godine.

Budući da nemamo stvarne brojke za upisane učenike u prvi razred osnovne škole za generacije od 2023. godine nadalje, morali smo izraditi projekciju istih. Također kako nam je broj upisanih usko povezan s brojem živorođenih za pojedinu generaciju, a broj živorođenih iz prikazanih podataka nam ima konstanti opadajući trend iz godine u godinu za očekivati je kako će i broj stvarno upisanih u budućim generacijama imati isti trend. S obzirom na dosad navedeno izračun za iznos stvarno upisanih u prvi razred za svaku godinu smo napravili na

temelju postotne promjene živorodenih u odnosu na godinu prije te bi za isti postotak umanjili broj upisanih za godinu primjerice za 2023. u odnosu na 2022. Sami izračun broja potencijalno upisanih i broja potencijalno iseljenih ostao je isti.

Grafikon 11. Grafički prikaz potencijalnog i stvarnog broja upisanih u 1. razred za buduće generacije.

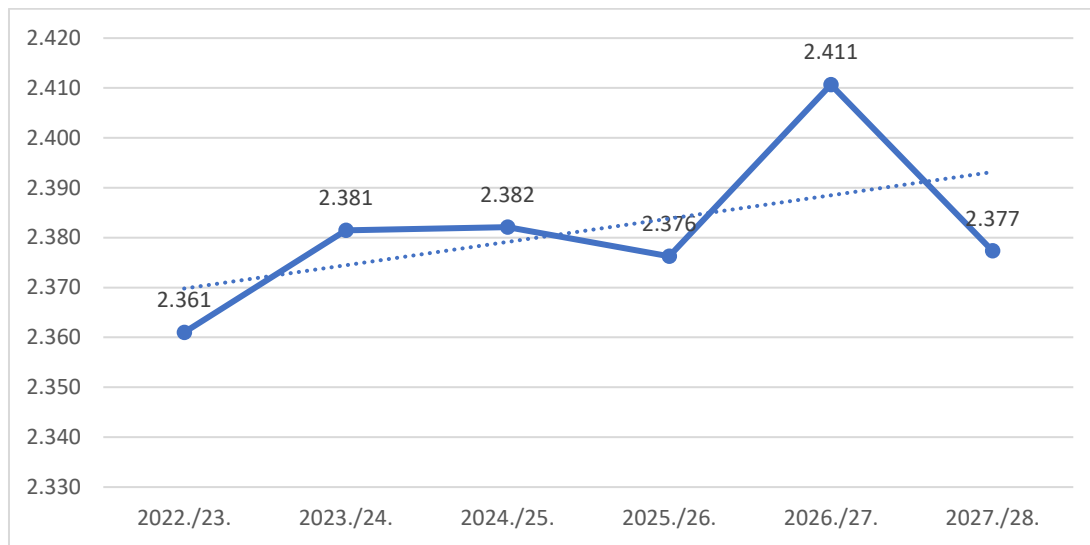

Izvor: Obrada autora na temelju podataka s Državnog zavoda za statistiku i Eurostata.

Graf prikazuje projekciju broja potencijalno i stvarno upisanih predškolaraca u 1. razred u hrvatskim osnovnim školama od 2022. godine do 2027. godine. Broj stvarno upisanih dobiven u projekciji za buduće generacije kretao se od 35.357 pa do 34.245 dok se broj potencijalno upisanih kretao od 37.737 do 36.622 osobe što predstavlja pad za obje kategorija za otprilike tisuću djece u periodu od 6 generacija.

Kada gledamo trend linija vidimo kako obje linije na grafu imaju opadajući linearni trend kroz godine, a jaz između linija je konstantan kroz godine.

Grafikon 12. Broj potencijalno iseljenih za buduće generacije

Izvor: Obrada autora na temelju podataka s Državnog zavoda za statistiku i Eurostata.

Broj potencijalno iseljenih u projekciji zadržava se na približno istoj razini kroz godine. Najniži je ostvaren je za generaciju 2022./23. dok je očekivani najviši za generaciju 2026./27. U promatranom periodu od šest školskih generacija odseljeno je ukupno 14.289 predškolaraca, ako bi to usporedili s periodom od šest godina prije znači za generacije od 2016./17. do 2021./22. kada je ukupno odselilo 19.198 vidimo kako je broj odseljenih u projiciranom periodu manji za gotovo 5000 odnosno 25%.

Kao uzrok tome možemo uzeti u obzir da je zbog niske stope nataliteta broj živorođenih u opadanju kroz godine i kako se je zadnjih godina negativni saldo migracija smanjivao, a tijekom 2022. godine postao pozitivan.

5. Zaključak

Demografske dinamike zauzimaju ključno mjesto u oblikovanju društveno-gospodarskog razvoja svake države, a u Hrvatskoj su već dugi niz godina izazovne. Hrvatska se suočava s izazovima poput prirodne depopulacije, niskog prirodnog prirasta te masovnih iseljeničkih valova. Osim toga, nizak stupanj fertiliteta, produljenje očekivanog trajanja života, demografsko starenje i problemi s nedostatkom radne snage samo su neki od čimbenika koji doprinose nepovoljnoj demografskoj situaciji.

Nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji uočava se sve izraženiji odlazak mladih i visokoobrazovanih pojedinaca u potrazi za boljom budućnosti. Ovaj trend iseljavanja mladih i obrazovanih građana, uz rastući udio starijeg stanovništva, stvara izazovnu demografsku situaciju. Također smo pokazali kako u Hrvatskoj postoji značajan broj djece koja napuste zemlju prije upisa u prvi razred osnovne škole što će samo dodatno narušiti demografsko stanje u budućnosti. Uzroci tome uključuju radne uvijete, nezaposlenost, problem s rješavanjem stambenog pitanja, političko nezadovoljstvo i kvaliteta života.

Ovakvi rezultati upućuju na to da donositelji politika trebaju što prije implementirati odgovarajući program obiteljske i pronatalitetne politike kako bi se smanjila emigracije te stvorili uvjeti koji će mladima i roditeljima omogućiti da ostanu u Hrvatskoj. Ključni je naglasak na poticanju mladih obitelji da ostanu i osnuju obitelj u zemlji te samom poboljšanju njihovog životnog standarda.

Literatura

- Adamović, M., i Potočnik, D. (2022) Zabrinjava me budućnost i razmišljam o odlasku: Usporedba migracijskih aspiracija mladih iz Hrvatske i jugoistočne Europe', *Sociologija i prostor*, 60(2 (224)), str. 403-430.
- Akrap, A. (1998) Saldo migracija Republike Hrvatske i županija 1971-1981. i 1981-1991. za ukupno stanovništvo i stanovništvo u zemlji, u: *Migracije u Hrvatskoj: regionalni pristup*, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, 1, str. 11-68.
- Akrap, A. (2015) Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051, *Bogoslovska smotra*, 85(3), str. 855-868. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/148000>
- Antić, LJ. (2002) *Hrvati i Amerika*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Balija, M. (2019). 'Iseljavanje iz Hrvatske – razvojno i/ili sigurnosno pitanje?', *Podravina*, 18(35), str. 105-121. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/223348>
- Barišić, P, i Kovač T., (2019) CLPS. Dostupno na: [Procjena emigracije djece predškolske dobi iz Hrvatske - CLPS](#)
- Becker, GS. (1974) A theory of marriage. In *The Economics of the Family: Marriage, Children, and HumanCapital*, Schultz TW. str 299–351.
- Black, J., (2021) Global Migration Indicators 2021. International Organization for Migration (IOM), Geneva. Preuzeto s: https://publications.iom.int/system/files/pdf/Global-Migration-Indicators-2021_0.pdf
- Bogunović, A. (2006). EUROPSKA UNIJA - STANJE I PERSPEKTIVE. *Ekonomski pregled*, 57 (1-2), 31-63. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/8014>
- Boyle, P., Feng, Z. and Gayle, V. (2009) A New Look at Family Migration and Women's Employment Status. *Journal of Marriage and Family*, 71(2), str. 417–431. Preuzeto s: <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2009.00608.x>.
- Božić, S., i Burić, I. (2005). Migracijski potencijal Hrvatske – mikroanalitički aspekti, *Migracijske i etničke teme*, 21(1-2), str. 9-33. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/5644>

Carling, J. i Collins, F. (2017) Aspiration, desire and drivers of migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(6), str. 909–926. Dostupno na:
<https://doi.org/10.1080/1369183x.2017.1384134>.

Castelli, F. (2018) Drivers of migration: why do people move?. *Journal of Travel Medicine*, 25(1). Dostupno na: <https://doi.org/10.1093/jtm/tay040>

Ciriaci, D. (2013) Does University Quality Influence the Interregional Mobility of Students and Graduates? The Case of Italy. *Regional Studies*, 48(10), str. 1592–1608. Preuzeto s:
<https://doi.org/10.1080/00343404.2013.821569>.

Cooke, T.J. (2001) Trailing Wife' or 'Trailing Mother? The Effect of Parental Status on the Relationship between Family Migration and the Labor-Market Participation of Married Women. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 33(3), str.419–430. Preuzeto s:
<https://doi.org/10.1068/a33140>.

Cooke, T.J., Bailey, A.J. (1996) Family Migration and the Employment of Married Women and Men. *Economic Geography*, 72(1), str. 38-47. Preuzeto s: <https://doi.org/10.2307/144501>.

Czaika, M. i Reinprecht, C. (2020) Drivers of migration: A synthesis of knowledge, *IMI Working Paper Series* [online] 163, str. 1–45. Dostupno na:
<https://www.migrationinstitute.org/publications/drivers-of-migration-a-synthesis-of-knowledge>

Čavar, I. (2019) Iseljavanje Hrvata u Njemačku - Gubimo li Hrvatsku? (Tado Jurić), *Socijalna ekologija*, 28(2), str. 167-172. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/224406>

Čipin, I., Mustač, D., Međimurec, P. (2021) Učinak pandemije bolesti COVID-19 na mortalitet u Hrvatskoj. *Stanovništvo*, 59 (1), str. 1–16.

DaVanzo J. (1976) Why Families Move: A Model of the Geographic Mobility of Married Couples.

Draženović, I., Kunovac, M., i Pripuzić, D. (2018) Dynamics and determinants of emigration: the case of Croatia and the experience of new EU member states, *Public Sector Economics*, 42(4), str. 415-447. Preuzeto s: <https://doi.org/10.3326/pse.42.4.3>

Državni zavod za statistiku (2022) *MIGRACIJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2021*, [pristupljeno 13. Kolovoza, 2023.] Preuzeto s: [STAN-2022-2-1 Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2021. | Državni zavod za statistiku \(dzs.hr\)](#)

Državni zavod za statistiku (2023) *metodološka objašnjenja*, [pristupljeno 13. Kolovoza, 2023.] Preuzeto s: [METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA \(dzs.hr\)](#)

Državni zavod za statistiku (2023) *Podaci o upisu u osnovnu školu*, [pristupljeno 13. Kolovoza, 2023.] Preuzeto s: <https://podaci.dzs.hr/hr/search?q=Osnovne%20%C5%A1kole>

Duncan, R.P., Perrucci, C.C. (1976) Dual Occupation Families and Migration. *American Sociological Review*, 41(2), str. 252-260. Preuzeto s: <https://doi.org/10.2307/2094472>.

Eurostat (2023) *Imigration by age and sex na dan: 31.8.2022*, Preuzeto: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_IMM8/default/table?lang=en

Haas, H. de (2011) The determinants of international migration: Conceptualising policy, origin and destination effects. IMI Working Paper Series, 32. Preuzeto s: <https://www.migrationinstitute.org/publications/wp-32-11>.

Halfacree, K.H. (1995) Household migration and the structuration of patriarchy: evidence from the USA. *Progress in Human Geography*, 19(2), str.159–182. Preuzeto s: <https://doi.org/10.1177/030913259501900201>.

Hrvatska Enciklopedija (2023) *Mortalitet*, [pristupljeno 13. Kolovoza, 2023.] Preuzeto s: [mortalitet | Hrvatska enciklopedija](#)

Jerić, M. (2019) Suvremeno iseljavanje Hrvata: kakva je budućnost Republike Hrvatske?. *Oeconomica Jadertina*, 9 (2), str. 21-31. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/230355>

Jurić, T. (2017). Suvremeno iseljavanje Hrvata u Njemačku: karakteristike i motivi. *Migracijske i etničke teme*, 33(3), str. 337-371

Jurić, T. (2018.) *Iseljavanje Hrvata u Njemačku – Gubimo li Hrvatsku?*, Zagreb: Školska knjiga.

Kahanec, M. and Fabo, B. (2013). Migration strategies of crisis-stricken youth in an enlarged European Union. *Transfer: European Review of Labour and Research*, 19(3), str. 365–380. Preuzeto s: <https://doi.org/10.1177/1024258913493701>.

Lajić, I. (2002) Hrvatske migracije početkom 21. stoljeća. *Migracijske i etničke teme*, 18 (2-3), str. 135-149, preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/158244>

Lavrič, M. (2019) Closer to the EU, farther from leaving. Friedrich-Ebert-Stiftung.

Lee, E. S. (1966) A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), str. 47–57. Preuzeto s: <https://doi.org/10.2307/2060063>

Long, L.H. (1974) Women's Labor Force Participation and the Residential Mobility of Families. *Social Forces*, 52(3), str 342-348. Preuzeto s: <https://doi.org/10.2307/2576889>.

Migration data portal (b.d) Diasporas, Preuzeto s: <https://www.migrationdataportal.org/themes/diasporas>

Migration data portal (b.d) Family migration, Preuzeto 31.rujna 2022. s <https://www.migrationdataportal.org/themes/diasporas><https://www.migrationdataportal.org/themes/family-migration>

Migration data portal (b.d.) Child and young migrants, Preuzeto s: <https://www.migrationdataportal.org/themes/child-and-young-migrants>.

Miljenović, A. (2013) Ekonomska kriza – pokretač transformacije profesije socijalnog rada?, *Ljetopis socijalnog rada*, 20(1), str. 51-70. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/104552> (Datum pristupa: 31.08.2023.)

Nejašmić, I. (1995) Hrvatski građani na radu u inozemstvu i članovi obitelji koji s njima borave. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb.

Nejašmić, I. (2014) Iseljavanje iz Hrvatske od 1900. do 2001.: demografske posljedice stoljetnog procesa. *Migracijske i etničke teme*, vol. 30, br. 3, str. 405-435

Pokos, N. (1999) Procjena broja iseljenih stanovnika Republike Hrvatske od popisa stanovništva 1991. do 30. lipnja 1998. godine. *Društvena istraživanja*, 8(5-6 (43-44)), str. 725-734. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/20315>

Pokos, N. (2017) Osnovna demografska obilježja suvremenog iseljavanja iz Hrvatske. *Političke analize*, 8(31), str. 16-23. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/192427>

Preuzeto s: [METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA \(dzs.hr\)](https://www.dzs.hr/)

Radoš, R. (2004.) Vanjske suvremene migracije kao čimbenik integracije Hrvatske u zapadnoeuropske asocijacije, *Društvena Istraživanja*, sv. 3 (77), str. 379–400.

Rajković Iveta, M., i Horvatin, T. (2017) Suvremeno iseljavanje iz Hrvatske u Irsku s posebnim osvrtom na mlade iz Slavonije, *Migracijske i etničke teme*, 33(3), str. 247-274. Preuzeto s: <https://doi.org/10.11567/met.33.3.1>

Simpson, N. (2017) Demographic and economic determinants of migration. *IZA World of Labor*. Dostupno na: <https://doi.org/10.15185/izawol.373>

Šonje, V., (2022), Migracije na početku desetljeća: može li se Hrvatska za 10 godina vratiti na 4 milijuna stanovnika?, *Ekonomski lab*, Dostupno na: [Migracije na početku desetljeća: može li se Hrvatska za 10 godina vratiti na 4 milijuna stanovnika? – Arhivanalitika](#) [10. rujna 2023.]

Troskot, Z., Prskalo, M.E. i Šimić Banović, R. (2019) Ključne odrednice iseljavanja visokokvalificiranog stanovništva: slučaj Hrvatske s komparativnim osvrtom na nove članice EU-a. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 56(4), str. 877-904. Dostupno na: <https://doi.org/10.31141/zrpf.2019.56.134.877>

Unicef (2017) *Children on the move*. Preuzeto s: <https://www.unicef.org/media/84221/file/Children%20on%20the%20move%20survey.pdf>

Unicef data (b.d) *International Data Alliance for Children on the Move*, Preuzeto s: <https://data.unicef.org/resources/international-data-alliance-for-children-on-the-move/>

Unicef data (b.d) *Migration*, Dostupno na: <https://data.unicef.org/topic/child-migration-and-displacement/migration/>

Use of digital technology in the recruitment of migrant workers / International Labour Organization, Fundamental Principles and Rights at Work Branch (FUNDAMENTALS), Geneva: ILO, 2021.

Van Hear, N., Bakewell, O. i Long, K. (2017) Push-pull plus: reconsidering the drivers of migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(6), str. 927–944.

Van Mol, C. (2016) Migration aspirations of European youth in times of crisis. *Journal of Youth Studies*, 19(10), str. 1303–1320. Preuzeto s: <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1166192>.

Wang, L. (2002) *Health Outcomes in Poor Countries and Policy Options: Empirical Findings from Demographic and Health Surveys. Policy Research Working Papers*. The World Bank. Preuzeto s: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-2831>.

Wertheimer-Baletić, A. (1999): *Stanovništvo i razvoj*, MATE, Zagreb.

www.hup.hr. (b.d.). *HUP predstavio rezultate istraživanja među iseljenicima o razlozima odlaska*, Preuzeto s: <https://www.hup.hr/hup-predstavio-rezultate-istrazivanja-medju-iseljenicima-o-razlozima-odlaska.aspx>.

Žabčić, R. (2007) Temeljne značajke iseljavanja hrvatskog stanovništva s posebnim naglaskom na iseljavanje u proteklih petnaestak godina, 26, str. 7-115.

Živić, D., Pokos, N., i Turk, I. (2005) Glavni demografski procesi u Hrvatskoj, Hrvatski geografski glasnik, 67.(1.), str. 27-44.

Župarić-Iljić, D. (2016). Iseljavanje iz Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju.

Popis Slika

Slika 1. Vrste migracija	3
Slika 2. Mehanizam emigracije.....	9
Slika 3. Čimbenici potiskivanja i privlačenja	10
Slika 4. Činitelji migracije.....	11
Slika 5. Prikaz izračuna potencijalnog broja djece za upis u 1. razred	25
Slika 6. Izračun 1.put upisanih u 1. razred.....	26
Slika 7. Izračun broja potencijalno iseljenih	27

Popis tablica

Tablica 1. Broj živorođenih u razdoblju 2010. – 2021.....	21
Tablica 2. Broj živorođenih prema školskoj generaciji	21
Tablica 3. Mortalitet dojenčadi	23
Tablica 4. Umrli kroz vrijeme i generacije	24
Tablica 5. Doseljeni kroz vrijeme i generacije	24
Tablica 6. Procjena broja odseljene predškolske djece iz Hrvatske za razdoblje 2010. - 2021.	29
Tablica 7. Projekcija broja stanovnika prema dobnoj strukturi do 2051. godine	37
Tablica 8. Prikaz podataka za procjenu broja odseljene predškolske djece iz Hrvatske za generacije 2022. – 2027.	38

Popis grafikona

Grafikon 1. Emigracija u razdoblju 1993. – 2000.	5
Grafikon 2. Emigracija u razdoblju 2001. – 2012.	6
Grafikon 3. Emigracija u razdoblju 2013.-2022.....	7
Grafikon 4. Odredišta emigracije Hrvata u 2021.....	8
Grafikon 5. Priljev obiteljskih migranata u zemlje OECD-a u 2015.	15
Grafikon 6. Dob djece prilikom migracije u zemlje OECD-a	16
Grafikon 7. Migracije djece i mladih za razdoblje 1990.-2020.....	17
Grafikon 8. Grafički prikaz potencijalnog i stvarnog broja upisanih u 1. razred	30
Grafikon 9. Broj potencijalno iseljenih prema generacijama.....	32
Grafikon 10. Preseljeno stanovništvo u 2021. godini prema starosti i spolu	33
Grafikon 11. Grafički prikaz potencijalnog i stvarnog broja upisanih u 1. razred za buduće generacije.	39
Grafikon 12. Broj potencijalno iseljenih za buduće generacije.....	40

Životopis autora

Bono Blokar rođen je 27. lipnja 1997. godine u Zagrebu. Osnovnu školu završio je 2012. godine, nakon čega upisuje Nadbiskupsku Klasičnu gimnaziju u Zagrebu. Maturira 2016. godine te iste godine upisuje Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Ekonomije na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Od 2021. godine zaposlen je kao junior u odjelu revizije u poduzeću KPMG d.o.o. U dvije godine rada u odjelu revizije napreduje do titule Supervizora.

Aktivno se koristi engleskim jezikom, a od digitalnih vještina koje posjeduje ističe se vrlo dobro upravljanje Microsoft Office paketom te osnovno poznavanje statističkog programa R-Studio.